

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Леся Прохоренко
Віра Фесенко
Ганна Соколова

МАТЕМАТИКА

4

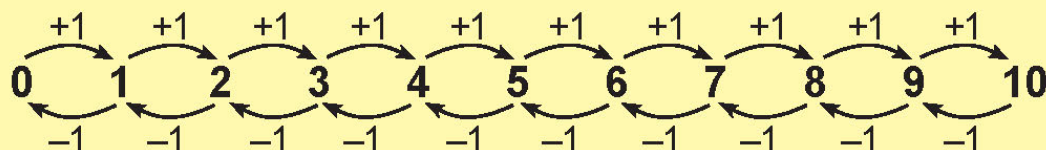
КЛАС

Таблиця першої сотні

1	11	21	31	41	51	61	71	81	91
2	12	22	32	42	52	62	72	82	92
3	13	23	33	43	53	63	73	83	93
4	14	24	34	44	54	64	74	84	94
5	15	25	35	45	55	65	75	85	95
6	16	26	36	46	56	66	76	86	96
7	17	27	37	47	57	67	77	87	97
8	18	28	38	48	58	68	78	88	98
9	19	29	39	49	59	69	79	89	99
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Числовий ряд

12 13 14 15 16 17 18 19 20

Усі числа, які стоять у числовому ряді
ліворуч від даного числа, менші від нього.

Усі числа, які стоять праворуч
від даного числа, більші за нього.

Додаючи двоцифрові числа, десятки додають
до десятків, одиниці — до одиниць.

Віднімаючи двоцифрові числа, десятки
віднімають від десятків, одиниці — від одиниць.

Для перевірки додавання від суми треба відняти один із доданків. Якщо отримаємо другий доданок, значить, дію виконано правильно.

Для перевірки віднімання до різниці додають від'ємник. Якщо отримаємо зменшуване, значить, дію виконано правильно.

Додавання однакових доданків називають **множенням**. $2 + 2 + 2 + 2 = 8$ або $2 \cdot 4 = 8$

$$\begin{array}{ccccccc} 2 & \cdot & 4 & = & 8 \\ \text{перший} & & \text{другий} & & \text{добуток} \\ \text{множник} & & \text{множник} & & \end{array}$$

$2 \cdot 2 = 4$ Двічі по два — чотири.

$2 \cdot 3 = 6$ Двічі по три — шість.

$2 \cdot 4 = 8$ Двічі по чотири — вісім.

$2 \cdot 5 = 10$ Двічі по п'ять — десять.

$2 \cdot 6 = 12$ Двічі по шість — дванадцять.

$2 \cdot 7 = 14$ Двічі по сім — чотирнадцять.

$2 \cdot 8 = 16$ Двічі по вісім — шістнадцять.

$2 \cdot 9 = 18$ Двічі по дев'ять — вісімнадцять.

Множники можна міняти місцями.

Дві крапки (:) — знак ділення.

$$\begin{array}{ccccccc} 12 & : & 2 & = & 6 \\ \text{ділене} & & \text{дільник} & & \text{частка} \end{array}$$

Якщо добуток двох чисел поділити на один із множників, то отримаємо другий множник.

Леся Прохоренко
Віра Фесенко
Ганна Соколова

МАТЕМАТИКА

Підручник для осіб
з особливими освітніми потребами

(F 70)

4 КЛАС

Схвалено для використання в освітньому процесі

Харків
Видавництво «Ранок»
2021

УДК 51:376(075.2)
П78

Схвалено для використання в освітньому процесі
(рішення експертної комісії зі спеціальної педагогіки
від 05 квітня 2021 року (протокол № 2).
Зареєстровано у Каталозі надання грифів
навчальній літературі та навчальним програмам за № 6.007-2021)

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Умовні позначення

— початок уроку

— завдання на два уроки

— запам'ятай

— цікаві завдання

Ілюстрації *Оксани Демченко*

Прохоренко Л. І.
П78 Математика : підруч. для осіб з особливими освітніми
потребами (F 70) 4 клас / Л. І. Прохоренко, В. Г. Фесенко,
Г. Б. Соколова. — Харків : Вид-во «Ранок», 2021. —
112 с. : іл.
ISBN 978-617-09-7258-3

УДК 51:376(075.2)

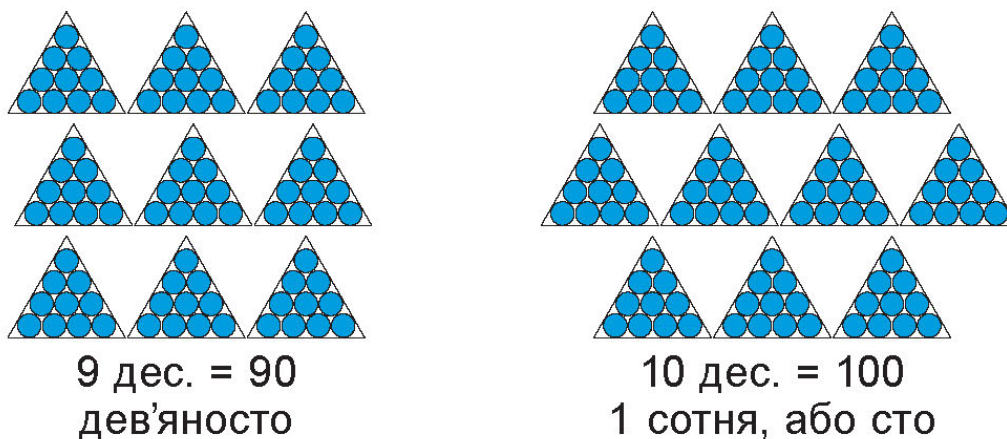
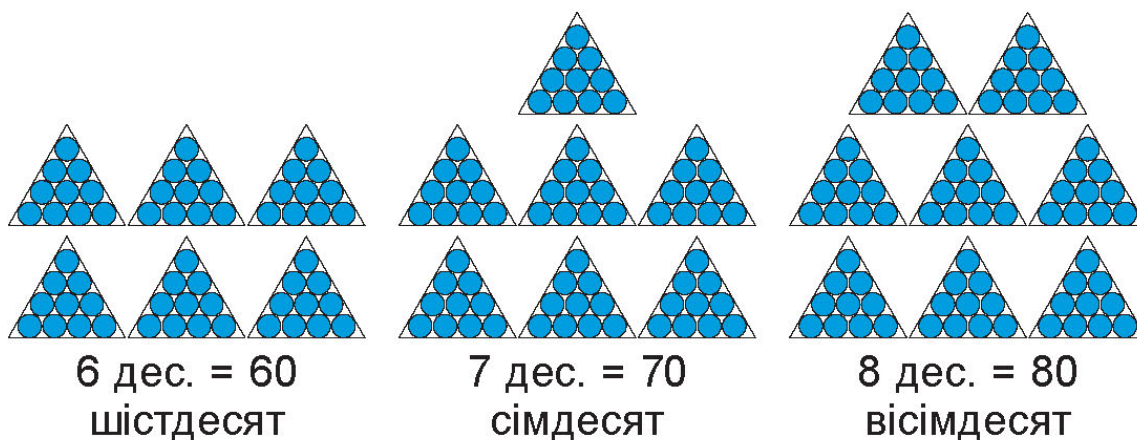
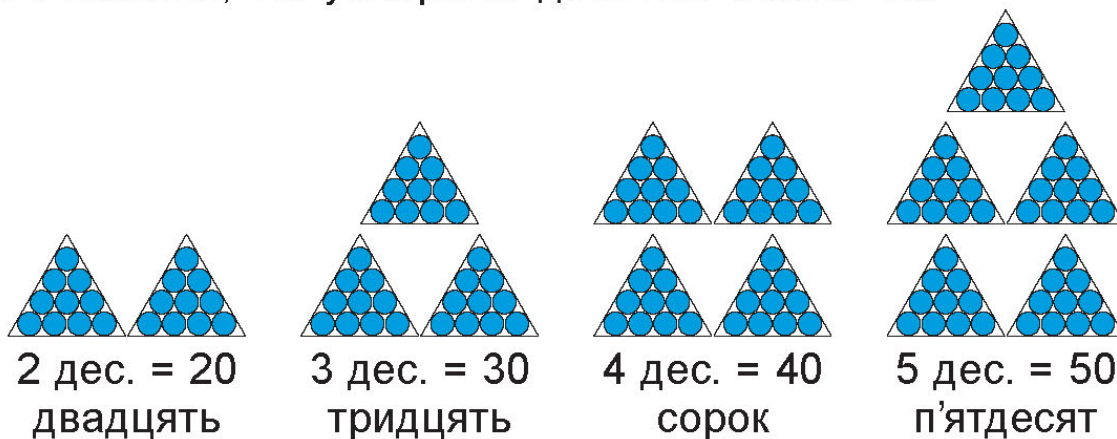
ISBN 978-617-09-7258-3

© Прохоренко Л. І., Фесенко В. Г.,
Соколова Г. Б., 2021
© Демченко О. Ю., ілюстрації, 2021
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2021

НУМЕРАЦІЯ В МЕЖАХ 100

1. Розглянь, як утворено десятки. Назви їх.

У числах 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 відсутні одиниці, тому на їхньому місці ставиться цифра 0.

- 2.** Полічи від 1 до 100, називаючи пропущені числа. Якому десятку належать числа кожного рядка?

1	2	3	4	5		7	8	9	10	— перший десяток
11	12	13	14	15	16	17		19	20	— другий десяток
21	22	23		25	26	27	28	29	30	— третій десяток
31		33	34	35	36	37	38	39	40	— ?
41	42	43	44	45	46		48	49	50	— п'ятий десяток
51	52	53	54	55	56	57	58		60	— ?
	62	63	64	65	66	67	68	69	70	— ?
71	72	73	74	75	76	77	78	79		— ?
	82	83	84	85	86	87	88	89		— ?
91	92	93	94		96	97	98	99	100	— десятий десяток

- 3.** Скільки всього десятків у сотні? Одиниць — у сотні?

Назви найменше і найбільше число кожного десятка. Назви у зворотному порядку числа другого десятка, шостого десятка.

- 4.** Назви числа п'ятого десятка, шостого десятка, сьомого десятка, восьмого десятка, дев'ятого десятка, десятого десятка.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	— 1-й десяток
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	— 2-й десяток
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	— 3-й десяток
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	— 4-й десяток

5-й десяток — ?

8-й десяток — ?

6-й десяток — ?

9-й десяток — ?

7-й десяток — ?

10-й десяток — ?

5. Розглянь таблицю першої сотні. Що повторюється у кожному ряді?

1	11	21	31	41	51	61	71	81	91
2	12	22	32	42	52	62	72	82	92
3	13	23	33	43	53	63	73	83	93
4	14	24	34	44	54	64	74	84	94
5	15	25	35	45	55	65	75	85	95
6	16	26	36	46	56	66	76	86	96
7	17	27	37	47	57	67	77	87	97
8	18	28	38	48	58	68	78	88	98
9	19	29	39	49	59	69	79	89	99
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

У таблиці 10 стовпчиків. Це числа десятків. Кожен стовпчик закінчується круглим десятком.

6. Прочитай і випиши з таблиці числа, у яких число одиниць — 0.

1. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{cccc} 15 + 2 = & 18 + 1 = & 15 + 5 = & 24 + 5 = \\ 26 + 3 = & 5 + 14 = & 5 + 11 = & 49 + 1 = \end{array}$$

2. Що більше: 3 одиниці чи 3 десятки? 10 чи 1 сотня? 6 одиниць чи 1 десяток? 1 сотня чи 90? 9 чи 9 десятків?

3. Порівняй числа і постав відповідні знаки: <, >, =.

$20 \square 19$

$15 \square 58$

$80 \square 10$

4. Доповни записи.

47 = дес. од.

76 = дес. од.

84 = дес. од.

53 = дес. од.

5. Полічи вголос:

від 22 до 32;

від 10 до 20;

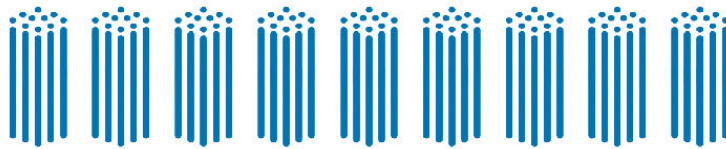
від 81 до 97.

6. Назви числа, що виділені.

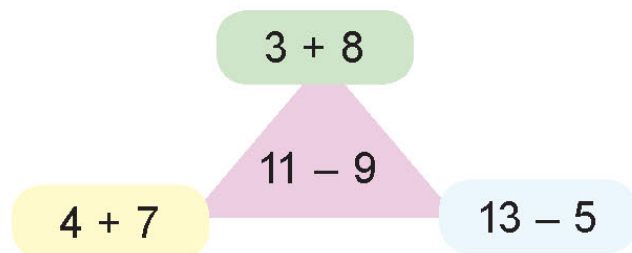
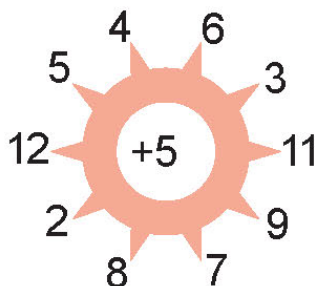
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

1. Полічи десятками.

2. Обчисли.

3. Назви спільні ознаки чисел 30 і 60. Відповідь обґрунтуй.

4. Запиши за зразком: 1 дес. 4 од. = чотирнадцять = 14.

1 дес. 7 од.

1 дес. 5 од.

1 дес. 9 од.

5. Запиши вирази й обчисли:

до 7 додати 4;

від 9 відняти 4;

12 мінус 2;

знайти суму чисел 5 і 3;

7 зменшити на 6;

знайти різницю чисел 7 і 5.

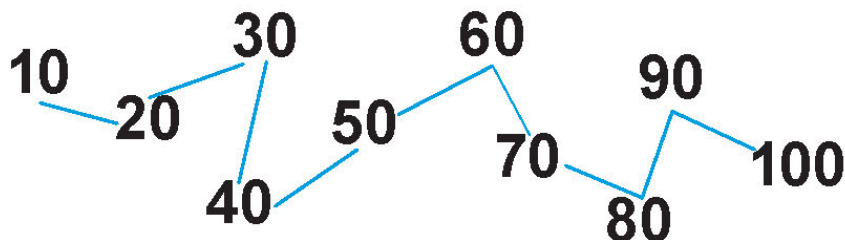
6. Склади і розв'яжи задачу.

У Івасика	У Василька
 4 автомобілі	? на 1 менше

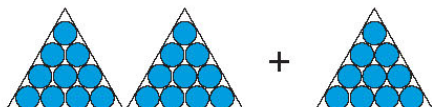
Скільки іграшкових автомобілів у Василька?

1. Полічи десятками.

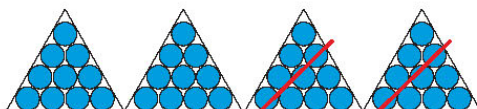

2. Поміркуй, як отримали значення виразу: $20 + 10 = 30$.

2 дес. + 1 дес. = 3 дес.

3. Знайди значення виразу: $40 - 20$.

4 дес. – 2 дес. = 2 дес.,
отже, $40 - 20 = 20$.

4. Обчисли.

$$20 - 10 = \quad 40 + 20 = \quad 80 - 20 = \quad 30 + 30 =$$

5. Порівняй кожну пару чисел. З кожної пари вибери і запиши більше число.

$$20 \text{ і } 12 \quad 17 \text{ і } 10 \quad 9 \text{ і } 13 \quad 0 \text{ і } 7 \quad 5 \text{ і } 16$$

6. Михайлик купив спортивну футболку з номером, що має цифру 2 у розряді десятків. Степанко — з номером, що має цифру 7 у розряді одиниць. Визнач, яку футболку купив кожний хлопчик.

7. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{cccc} 17 - 10 = & 8 + 3 = & 16 + 1 = & 12 + 2 = \\ 15 + 2 = & 10 - 3 = & 14 - 2 = & 9 - 2 = \end{array}$$

1. Прочитай числа в таблиці. Що означає у записі цих чисел кожна цифра? Порівняй значення цифр у числах 23 і 32.

Десятки	Одиниці
2	3
6	5
4	1
7	6
9	4
3	2

2. Порівняй.

$60 \square 20$

$98 \square 100$

$5 \text{ дес. } 4 \text{ од. } \square 35$

$87 \square 78$

$61 \square 51$

$7 \text{ дес. } 8 \text{ од. } \square 99$

3. Знайди значення числових виразів.

$90 - 10 =$

$60 + 10 =$

$20 + 20 =$

$40 - 30 =$

Одноцифрові числа складаються з однієї цифри (знака).

Приклади одноцифрових чисел: 6, 2, 0, 9, 5.

Двоцифрові числа складаються із двох цифр (знаків).

Приклади двоцифрових чисел: 81, 26, 12, 99, 42.

4. Запиши всі двоцифрові числа, в яких одиниць стільки, скільки і десятків. Зразок: 1 дес. 1 од. = 11.

Якщо число містить одну сотню і ще кілька десятків та одиниць, — це **трицифрове** число.

Спочатку називаємо сто, а потім число, утворене з десятків і одиниць.

5. Запиши утворене число за його розрядним складом.

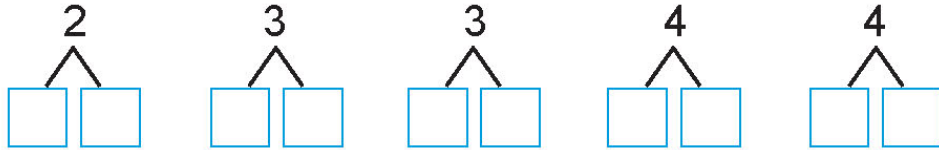
Число складається з розрядів:

Сотні (III розряд)	Десятки (II розряд)	Одиниці (I розряд)
1	9	8

ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 100 БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

1. Запиши склад даних чисел.

2. Розглянь обчислення. Прочитай пояснення.

$$5 + 4 = 5 + 2 + 2 = 7 + 2 = 9$$

Записуємо число 4 сумою двох доданків: $4 = 2 + 2$.
Спочатку додаємо перший доданок: $5 + 2 = 7$.
До отриманого результату додаємо другий доданок: $7 + 2 = 9$.
Записуємо відповідь: 9.

$$12 + 4 = 10 + 2 + 4 = 10 + 6 = 16$$

Записуємо перший доданок у вигляді круглого десятка і одиниць: $12 = 10 + 2$.
Додаємо одиниці до одиниць: $2 + 4 = 6$.
Додаємо до десятка отриману суму: $10 + 6 = 16$.
Записуємо відповідь: 16.

3. Обчисли вирази за зразком.

$$6 + 7 = 6 + 4 + 3 = 10 + 3 = 13$$

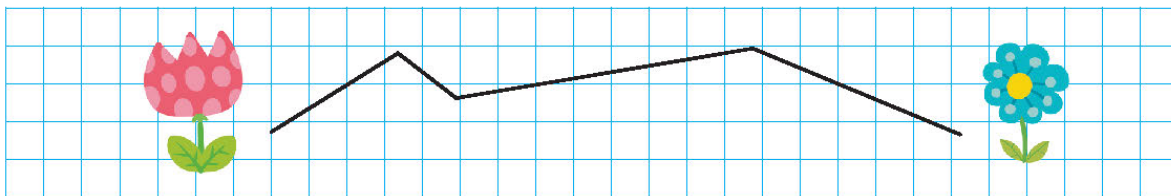
$8 + 6 =$

$9 + 6 =$

$7 + 5 =$

$8 + 4 =$

4. Знайди відстань між квітками.

1. Запиши число, що більше за число, яке виділене кольором.

10 11 12

4 5 6

1 2 3

9 10 11

2. Розглянь обчислення. Прочитай пояснення.

$$\begin{array}{c} 6 - 3 = 6 - 2 - 1 = 4 - 1 = 3 \\ \quad \wedge \quad \curvearrowright \\ \quad 2 \quad 1 \end{array}$$

Записуємо число 3 сумою двох доданків: $2 + 1 = 3$.
Спочатку віднімаємо перший доданок: $6 - 2 = 4$.
Від отриманого результату віднімаємо другий доданок: $4 - 1 = 3$.
Записуємо відповідь: 3.

$$\begin{array}{c} 12 - 4 = 12 - 2 - 2 = 10 - 2 = 8 \\ \quad \wedge \quad \curvearrowright \\ \quad 2 \quad 2 \end{array}$$

Записуємо від'ємник у вигляді зручних доданків:
 $4 = 2 + 2$.
Віднімаємо від зменшуваного один із доданків:
 $12 - 2 = 10$.
Віднімаємо від цілого десятка решту одиниць:
 $10 - 2 = 8$.
Записуємо відповідь: 8.

3. Накресли один відрізок завдовжки 8 см, а другий — на 5 см коротший.

4. Допоможи дітям обчислити вирази.

$10 - 4 =$

$6 + 3 =$

$5 + 3 =$

$9 - 8 =$

$10 + 4 =$

$12 + 3 =$

$8 + 2 =$

$10 - 7 =$

5. Знайди пропущені числа.

$6 + \square = 7$

$4 + \square = 9$

$10 + \square = 15$

$\square - 2 = 3$

1. Прочитай числа.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

12 13 14 15 16 17 18 19 20

Усі числа, які стоять у числовому ряді
ліворуч від числа, менші від нього.

Усі числа, які стоять праворуч
від числа, більші за нього.

2. Прочитай числа за зразком: 19 — це 1 десяток і 9 одиниць.

14 — це ...

18 — це ...

20 — це ...

16 — це ...

3. Обчисли вирази.

$2 + 3 =$

$7 + 1 =$

$5 + 5 =$

$6 + 3 =$

$20 + 30 =$

$70 + 10 =$

$50 + 50 =$

$60 + 30 =$

4. Кожне із цих чисел: 34, 55, 42 і 67 запиши як суму двох чисел. Зразок: $51 = 50 + 1$.

5. Спіймай рибку. Усно обчисли вирази.

$$8 + 1 + 1$$

$$7 + 3 + 5$$

$$15 - 5 + 7$$

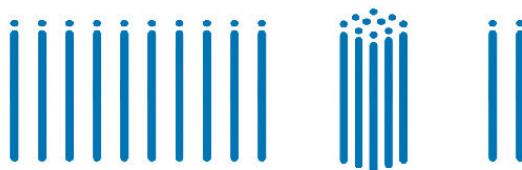
1. Скільки одиниць у десятку?

2. Додай до десяти 1 паличку. Скільки всього буде паличок?

Додай до десяти 2 палички. Скільки всього буде паличок?

3. Обчисли.

$$7 \text{ дес.} + 1 \text{ дес.}$$

$$8 \text{ дес.} - 4 \text{ дес.}$$

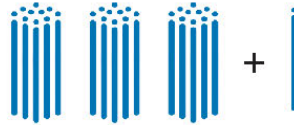
$$5 \text{ дес.} - 2 \text{ дес.}$$

$$4 \text{ дес.} + 3 \text{ дес.}$$

4. Полічи, скільки паличок.

Додай ще одну паличку. Скільки стало паличок?

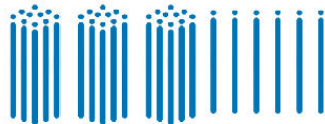
5. Обчисли.

$$\begin{array}{llll} 12 - 3 + 4 = & 9 + 1 + 6 = & 14 - 7 + 3 = & 16 - 1 - 1 = \\ 8 + 5 - 1 = & 14 + 2 + 2 = & 13 - 10 + 6 = & 20 - 10 - 10 = \end{array}$$

6. Оленка віддала подругам 10 цукерок, а потім ще 7. Скільки цукерок віддала дівчинка подругам?

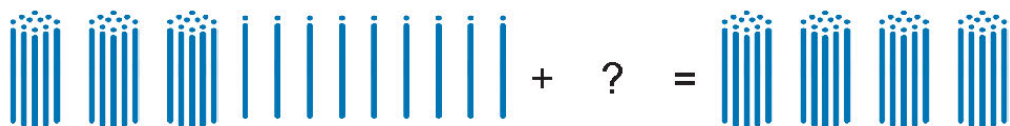
1. Скільки паличок на кожному малюнку?

2. Поклади 4 десятки паличок і 9 паличок, додай ще одну паличку. Скільки стало паличок?

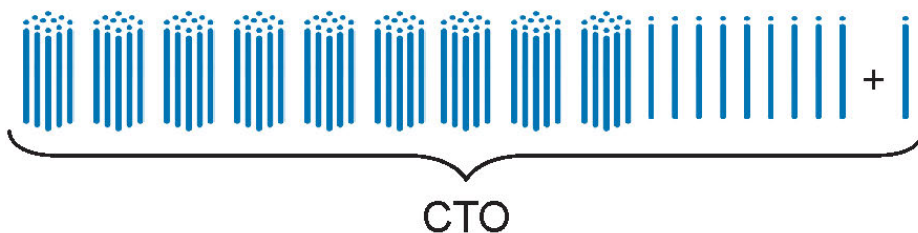
3. Поясни, як отримати число сорок.

4. Запиши числа цифрами: тридцять два, сорок, шістдесят вісім, вісімдесят один, дев'яносто, сто, двадцять дев'ять.

1. Назви всі числа від сімдесяти п'яти до дев'яноста.
2. До дев'яноста дев'яти паличок додай ще одну. Скільки паличок стало?

Число сто записують так: **100**.
Запам'ятай назву цього числа.

Таблиця чисел першої сотні

1	11	21	31	41	51	61	71	81	91
2	12	22	32	42	52	62	72	82	92
3	13	23	33	43	53	63	73	83	93
4	14	24	34	44	54	64	74	84	94
5	15	25	35	45	55	65	75	85	95
6	16	26	36	46	56	66	76	86	96
7	17	27	37	47	57	67	77	87	97
8	18	28	38	48	58	68	78	88	98
9	19	29	39	49	59	69	79	89	99
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

3. Запиши, скільки десятків у кожному числі.

двадцять — 2 дес.

п'ятдесят — дес.

сто — дес.

шістдесят — дес.

дев'яносто — дес.

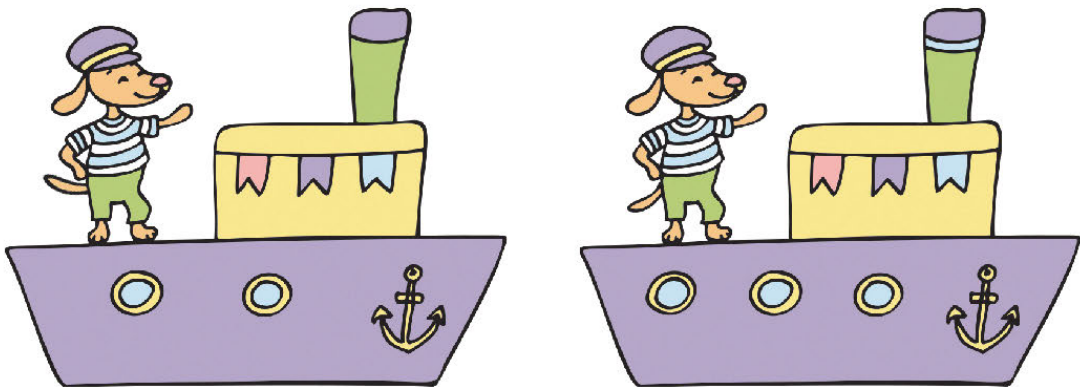
десять — дес.

4. Маса індика 9 кг, а півня — на 5 кг менша. Яка маса індика і півня разом?

		Разом
9 кг	на 5 кг менше	?

5. Знайди три відмінності.

6. Обчисли вирази.

$7 - 4 =$

$9 - 8 =$

$11 - 3 =$

$10 - 4 - 3 =$

$13 + 2 =$

$13 - 5 =$

$17 - 6 =$

$1 + 2 - 0 =$

7. Накресли відрізок завдовжки 11 см. Запиши довжину в дециметрах і сантиметрах.

1. Розглянь записи і поясни спосіб обчислення.

$$\begin{array}{r} 24 \\ \wedge \\ 20 \ 4 \end{array} + \begin{array}{r} 52 \\ \wedge \\ 50 \ 2 \end{array} = \boxed{}$$

$20 + 50 = 70$

$4 + 2 = 6$

$70 + 6 = 76$

$24 + 52 = 76$

Розглянь записи і поясни обчислення.

$53 + 22 = 50 + 3 + 20 + 2 = 70 + 5 = 75.$

Додаючи двоцифрові числа, десятки додають до десятків, одиниці — до одиниць.

2. Обчисли вирази.

$42 + 33 =$

$51 + 26 =$

$38 + 51 =$

$33 + 33 =$

3. Виміряй довжину своїх блокнота, ручки, олівця. Запиши довжину цих предметів.

4. Обчисли значення виразів, використовуючи зразок.
Зразок: $12 + 8 = 12 + 10 - 2 = 20.$

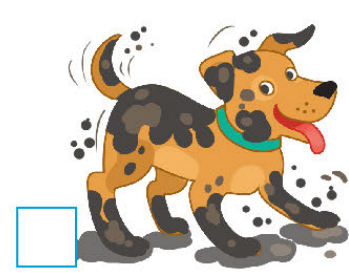
$11 + 8 =$

$13 + 5 =$

$12 + 7 =$

5. Познач послідовність.

1. Знайдемо суму: $67 + 5$.

1-й спосіб

1. Запишемо число 5 у вигляді суми $3 + 2$, адже 3 доповнює 67 до 70.
2. До 70 додамо 2, отримаємо 72.
Розпишемо даний спосіб у вигляді виразу:
 $67 + 5 = 67 + (3 + 2) = (67 + 3) + 2 = 70 + 2 = 72$

2-й спосіб

1. Запишемо число 67 у вигляді суми розрядних доданків $60 + 7$.
2. До 7 додамо 5, отримаємо 12.
3. До 60 додамо 12, отримаємо 72.
Розпишемо даний спосіб у вигляді виразу:
 $67 + 5 = (60 + 7) + 5 = 60 + (7 + 5) = 60 + 12 = 72$

Знайдемо суму: $25 + 46$.

1. Запишемо кожне число у вигляді суми розрядних доданків $20 + 5$ і $40 + 6$.
2. Додамо круглі числа $20 + 40 = 60$.
3. Додамо одиниці $5 + 6 = 11$.
4. До 60 додамо 11, отримаємо 71.
Розпишемо даний спосіб у вигляді виразу:
 $25 + 46 = (20 + 5) + (40 + 6) = (20 + 40) + (5 + 6) = 60 + 11 = 71$

2. Обчисли вирази.

$10 + 1 =$

$6 - 4 =$

$5 + 3 =$

$5 + 3 - 2 =$

$14 - 2 =$

$2 + 5 =$

$12 - 2 =$

$9 - 4 - 5 =$

3. Запиши в сантиметрах.

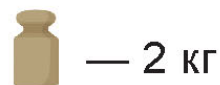
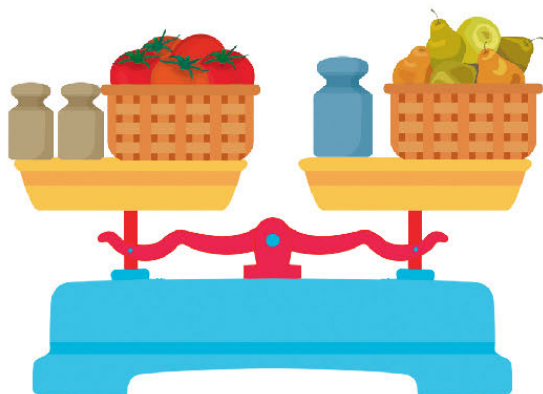
$1 \text{ дм } 2 \text{ см} =$

$1 \text{ дм } 3 \text{ см} =$

$1 \text{ дм } 7 \text{ см} =$

4. Склади і розв'яжи задачу із запитанням: на скільки кілограмів кошик з помідорами важчий за кошик із грушами?

1. Обчисли з поясненням.

$$\begin{array}{r} 47 + 3 = \square\square \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 32 + 8 = \square\square \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 56 + 4 = \square\square \\ \wedge \end{array}$$

2. Обчисли вирази.

$22 + 2 =$

$15 + 3 =$

$43 + 3 =$

$87 + 1 =$

$22 + 20 =$

$15 + 30 =$

$43 + 30 =$

$87 + 10 =$

3. Порівняй.

$25 + 15 \square 30$

$60 + 5 \square 70$

$71 - 1 \square 71$

$69 + 1 \square 69$

$69 - 1 \square 70$

$40 - 20 \square 20$

4. Знайди у кожному ряді зайве число.

40 8 90 60 20

7 5 3 9 15 6

1. Розглянь записи і поясни спосіб обчислення.

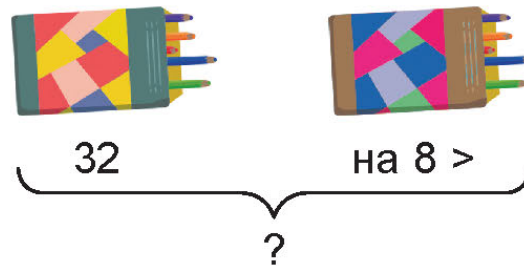
$$70 + 25 = (70 + 20) + 5 = 95$$

$\begin{array}{c} \wedge \\ 20 \ 5 \end{array}$

$$53 + 7 = 50 + (3 + 7) = 60$$

$\begin{array}{c} \wedge \\ 50 \ 3 \end{array}$

2. В одній коробці 32 олівці, а у другій — на 8 більше. Скільки олівців у двох коробках?

3. Знайди значення числових виразів.

$24 + 55 =$	$37 - 3 =$	$17 + 13 =$	$45 + 15 =$
$40 + 30 =$	$40 + 18 =$	$19 + 11 =$	$17 + 9 =$

4. Вимірй довжину даного відрізка. Накресли відрізок, на 2 см довший за даний.

1. Порівняй вирази кожного стовпчика. Чим вони схожі і чим відрізняються? Обчисли.

$65 + 2 =$	$71 + 2 =$	$32 + 5 =$	$46 + 3 =$
$65 + 20 =$	$71 + 20 =$	$32 + 50 =$	$46 + 30 =$

2. Запиши числа, в яких: 4 дес. 5 од.; 6 дес. 7 од.; 5 дес. 1 од.; 4 дес. 0 од.

3. Знайдемо різницю: $42 - 5$.

1-й спосіб

1. Від 2 відняти 5 не можна. Напишемо 5 у вигляді суми: $2 + 3$.
2. Від 42 віднімемо 2, отримаємо 40.
3. Від 40 віднімемо 3, отримаємо 37.

Розпишемо даний спосіб у вигляді виразу:

$$42 - 5 = 42 - (2 + 3) = (42 - 2) - 3 = 40 - 3 = 37$$

2-й спосіб

1. Запишемо число 42 у вигляді суми розрядних доданків: $40 + 2$.
2. Від 2 відняти 5 не можна. Займаємо у 4 десятків 1 десяток, тоді $42 = 30 + 12$.
3. Від 12 віднімемо 5, отримаємо 7.
4. До 30 додамо 7, отримаємо 37.

Розпишемо даний спосіб у вигляді виразу:

$$42 - 5 = (30 + 12) - 5 = 30 + (12 - 5) = 30 + 7 = 37$$

4. Знайдемо різницю: $51 - 36$.

1. Запишемо 36 у вигляді суми розрядних доданків: $30 + 6$.
2. Від 51 віднімемо кругле число 30, отримаємо 21.
3. Від 21 віднімемо 6, отримаємо 15.

Розпишемо даний спосіб у вигляді виразу:

$$51 - 36 = 51 - (30 + 6) = (51 - 30) - 6 = 21 - 6 = 15$$

5. Обчисли вирази. Поясни спосіб обчислення.

$56 - 5 =$

$48 - 7 =$

$37 - 4 =$

$78 - 4 =$

3. Обчисли з усним поясненням.

$$\begin{array}{r} 45 - 20 = \square\square \\ \wedge \\ 40 \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 - 30 = \square\square \\ \wedge \\ \square \quad \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 98 - 40 = \square\square \\ \wedge \\ \square \quad \square \end{array}$$

4. Розглянь малюнок і записи. Поясни спосіб обчислення.

$$57 - 33 \quad \begin{array}{c} \text{|||||} \\ \text{|||||} \end{array} \quad \begin{array}{c} \text{|||||} \\ \text{|||||} \\ \text{|||||} \end{array} \rightarrow \begin{array}{c} | \quad | \quad | \quad | \\ | \quad | \quad | \end{array}$$

$$50 - 30 = 20$$

$$7 - 3 = 4$$

$$20 + 4 = 24$$

$$57 - 33 = 24$$

Віднімаючи двоцифрові числа, десятки віднімають від десятків, одиниці — від одиниць.

5. Обчисли вирази.

$$37 - 22 =$$

$$96 - 33 =$$

$$48 - 21 =$$

$$86 - 61 =$$

6. Порівняй.

$$4 \text{ дм} \square 25 \text{ см}$$

$$1 \text{ грн} \square 100 \text{ к.}$$

$$5 \text{ см} \square 1 \text{ дм}$$

7. Накресли два відрізки так, щоб один був довший за другий на 2 см.

8. Поміркуй.

1. Скільки туристів живе у цьому таборі? Як це визначити?
2. На чому вони приїхали на відпочинок?
3. Чи далеко від табору найближче село?

1. Розглянь обчислення.

$$58 - 20 =$$

$$38 - 5 =$$

$$58 - 20 = (50 + 8) - 20 = (50 - 20) + 8 = 30 + 8 = 38$$

$$38 - 5 = (30 + 8) - 5 = 30 + (8 - 5) = 30 + 3 = 33$$

2. Обчисли вирази з усним поясненням.

$$75 - 4 =$$

$$75 - 40 =$$

$$75 - 44 =$$

3. Із двох відрізів тканини довжиною 27 м і 12 м витратили 5 м. Скільки метрів тканини залишилося? Який із виразів: а), б), в), г) відповідає розв'язанню задачі?

а) $27 - 12$

в) $27 + 12 + 5$

б) $27 - 12 - 5$

г) $(27 + 12) - 5$

4. Назви номери сусідніх будиночків.

1. Обчисли вирази з коментуванням.

$$\begin{array}{r} 40 - 5 = \square \square \\ \wedge \\ 30 \quad 10 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 60 - 4 = \square \square \\ \wedge \\ 50 \quad 10 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 90 - 9 = \square \square \\ \wedge \\ 80 \quad 10 \end{array}$$

2. Куртка коштує 53 грн, сорочка — 45 грн, а черевики — на 15 грн менше, ніж куртка і сорочка разом. Скільки коштують черевики? Розв'яжи задачу, склавши вираз.

53 грн

45 грн

?

3. Обчисли вирази.

$44 + 35 =$

$29 - 8 =$

$89 - 64 =$

$67 - 30 =$

$57 + 10 =$

$24 + 20 =$

$78 - 30 =$

$22 + 33 =$

4. Для дитячого садка придбали 80 іграшкових машинок. Легковичків — 40, вантажівок — 15, а решта — автобуси. Скільки іграшкових автобусів купили?

Купили			
80	40	15	?

Розв'яжи задачу, склавши вираз.

1. Розв'яжи задачу.

Бабуся спекла 18 пиріжків. Миколка з'їв 3 пиріжки. Скільки пиріжків залишилося?

2. Порівняй кожен пару чисел. З кожної пари вибери і запиши число, яке є більшим.

20 і 12

17 і 10

9 і 13

0 і 7

5 і 16

3. Розв'яжи задачу.

У першому мішку 7 кг цукру, а в другому — на 3 кг менше. Скільки кілограмів цукру у двох мішках?

4. Обчисли вирази.

$23 + 20 =$

$43 - 22 =$

$41 + 30 =$

$90 - 80 =$

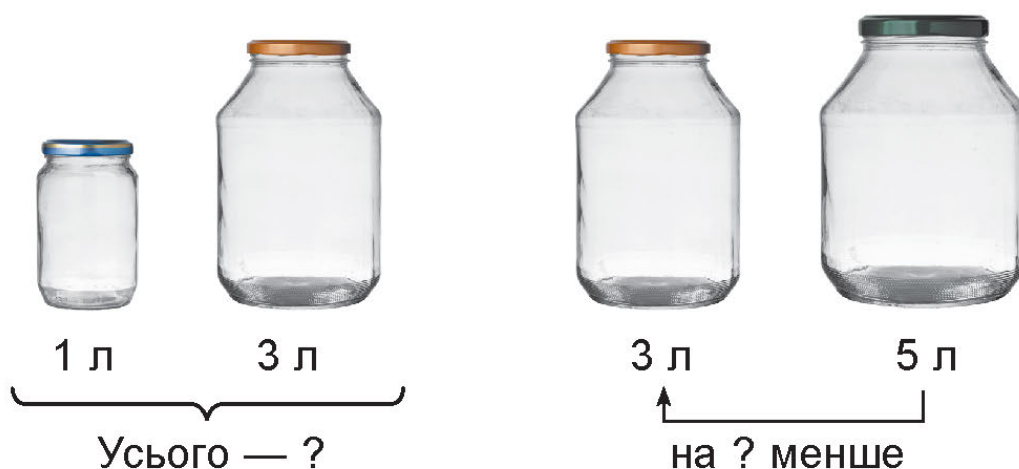
$56 + 21 =$

$37 + 2 =$

$37 + 20 =$

$89 - 1 =$

5. Склади і розв'яжи задачі.

6. Які числа мають стояти в порожніх клітинках? Дай усну відповідь.

$\square + 8 = 15$

$12 - \square = 9$

$7 + \square = 12$

$\square + 6 = 12$

7. На прямій поставлено 4 точки. Скільки всього вийшло відрізків? Накресли дані відрізки в зошиті.

8. Чи правильне це твердження?

У числі 14 число десятків більше, ніж число одиниць.

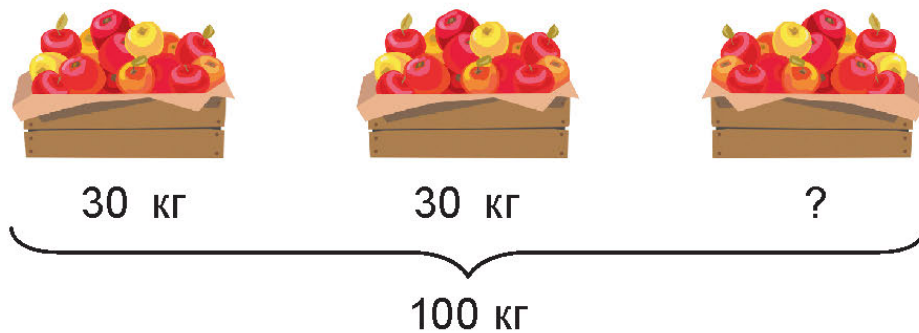
1. Розглянь записи і поясни обчислення.

$$45 + 23 = 40 + 5 + 20 + 3 = 60 + 8 = 68$$

2. Обчисли вирази.

$$42 + 33 = \quad 51 + 26 = \quad 38 + 51 = \quad 33 + 33 =$$

3. У трьох ящиках було 100 кг яблук. У першому ящику було 30 кг яблук, у другому стільки ж. Скільки яблук було у третьому ящику?

4. Скільки десятків у кожному із чисел?

30 60 100 50

$$\underbrace{\hspace{10em}}_{10 + 10 + 10 + 10 + 10}$$

5. Знайди відповіді, коментуючи обчислення.

$$40 - 5 = \quad 50 - 7 = \quad 80 - 2 = \quad 100 - 5 =$$

6. Діти посадили 20 тополь, а беріз — на 4 менше. Скільки беріз посадили діти?

1. Полічи десятками від 10 до 100; від 100 до 10.

2. Обчисли.

$$50 - 20 - 4 = \quad 50 - 30 - 6 = \quad 90 - 70 - 3 =$$

3. Розглянь записи і поясни порядок обчислення.

$$60 - 38 = \boxed{}$$

\wedge
 30 8

$$60 - 38 = (60 - 30) - 8 = 30 - 8 = 22$$

4. Знайди різницю: $60 - 28$ і поясни порядок обчислення.

ПИСЬМОВЕ ДОДАВАННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

1. Під час додавання й віднімання чисел зручно виконувати обчислення у стовпчик.

Знайди значення суми: $54 + 38$.

1. Записуємо одиниці під одиницями, а десятки під десятками.
2. Починаємо з одиниць. Складаємо одиниці з одиницями: $4 + 8 = 12$ або 1 дес. 2 од.
3. Пишемо 2 під одиницями, а 1 дес. додаємо пізніше до десятків.
4. Додаємо десятки: $5 + 3 = 8$ і ще 1 десяток, всього 9 дес.
5. Пишемо 9 під десятками.
Сума дорівнює 92.

$$\begin{array}{r} + 54 \\ + 38 \\ \hline 92 \end{array}$$

Одиниці додають до одиниць,
а десятки — до десятків.

2. Заповни пропуски.

$5 \text{ м } 3 \text{ дм} = \square \text{ дм}$

$2 \text{ дм } 4 \text{ см} = \square \text{ см}$

$1 \text{ м} = \square \text{ дм}$

$1 \text{ м} = \square \text{ см}$

3. Обчисли вирази.

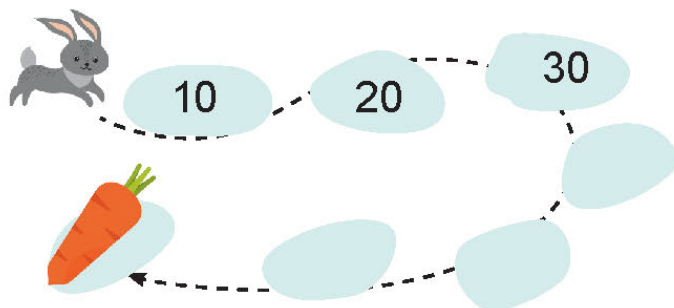
$$\begin{array}{r} + 36 \\ \underline{23} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 62 \\ \underline{24} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 34 \\ \underline{15} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 25 \\ \underline{12} \end{array}$$

4. На шляху зайчика до морквини лежать камінці. Здолай перешкоду! Визнач, які числа мають бути написані на камінчиках.

Вибери правильну відповідь:

а) 41, 42, 43;

б) 25, 35, 45;

в) 40, 50, 60.

5. Накресли один відрізок завдовжки 11 см, а другий на 4 см коротший.

6. Заповни пропуски.

$1 \text{ дм } 3 \text{ см} = \square \text{ см}$

$17 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

7. Обери вираз, який відповідає розв'язанню задачі.

Задача. Вірі 17 років, а Максим на 2 роки старший. Скільки років Максиму?

Варіанти відповідей:

а) $17 + 2 =$

б) $17 - 2 =$

8. Обчисли вирази.

$34 + 23 =$

$54 + 21 =$

$72 + 12 =$

$41 + 18 =$

1.

Десятки	Одиниці

$$\begin{array}{r}
 35 + 24 = 30 + 5 + 20 + 4 = \\
 \wedge \quad \wedge \\
 30 \ 5 \ 20 \ 4 \\
 = (30 + 20) + (5 + 4) = 50 + 9 = 59
 \end{array}$$

2. Поясни обчислення виразу: $36 + 33$.

$$36 + 33 = (30 + 30) + (6 + 3) = 60 + 9 = 69.$$

Двоцифрові числа можна додавати у стовпчик.
Доданки записують так: десятки під десятками,
а одиниці під одиницями.
Додавання у стовпчик називають
письмовим додаванням.

Пояснення

$$\begin{array}{r}
 + 35 \\
 + 53 \\
 \hline
 88
 \end{array}$$

- 1) Пишемо десятки під десятками, а одиниці під одиницями.
- 2) Додаємо одиниці: 3 од. + 5 од. = 8 од. Пишемо 8 під одиницями.
- 3) Додаємо десятки: 5 дес. + 3 дес. = 8 дес. Пишемо десятки під десятками.
- 4) Читаємо відповідь: сума дорівнює 88.

3. Обчисли вирази з поясненням.

$$\begin{array}{r}
 + 46 \\
 + 32 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 + 34 \\
 + 21 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 + 23 \\
 + 54 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 + 67 \\
 + 31 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 + 15 \\
 + 53 \\
 \hline
 \end{array}$$

4. Обчисли вирази.

$44 + 42 =$

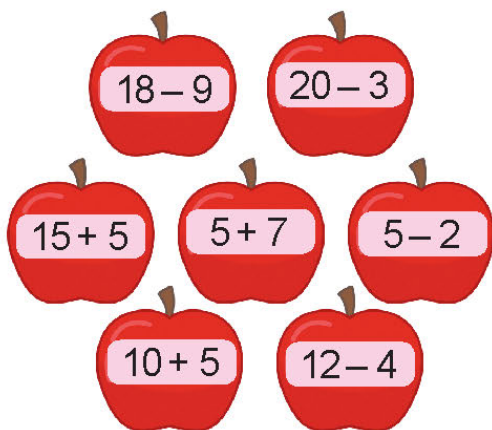
$51 + 27 =$

$14 + 25 =$

$72 + 13 =$

5. Допоможи їжачку зібрати яблука.

ПИСЬМОВЕ ВІДНІМАННЯ БЕЗ ПЕРЕХОДУ І З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

1. Поясни обчислення виразу: $46 - 24$.

$$46 - 24 = (40 + 6) - (20 + 4) = (40 - 20) + (6 - 4) = 20 + 2 = 22$$

Вираз можна записати у стовпчик:

$$\begin{array}{r} 46 \\ - 24 \\ \hline 22 \end{array}$$

За письмового віднімання спочатку віднімають одиниці.

Пояснення

- 1) Пишемо десятки під десятками, а одиниці під одиницями.
- 2) Віднімаємо одиниці від одиниць: $6 - 4 = 2$.
Пишемо 2 під одиницями.
- 3) Віднімаємо десятки від десятків: $4 \text{ дес.} - 2 \text{ дес.} = 2 \text{ дес.}$
Пишемо 2 під десятками.
- 4) Пишемо відповідь: різниця дорівнює 22.

2. Обчисли вирази з поясненням.

$$\begin{array}{r} 65 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 74 \\ - 31 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 87 \\ - 56 \\ \hline \end{array}$$

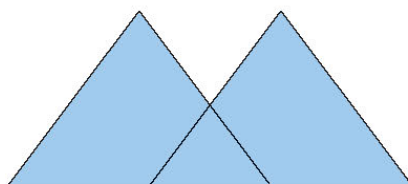
$$\begin{array}{r} 98 \\ - 72 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$$

3. Оксанка купила 57 марок. Вона подарувала Марійці 15 марок. Скільки марок залишилося в Оксанки?

4. Два прозорі трикутники наклали один на одного. Яка фігура утворилася в місці накладання?

5. Знайди числові значення виразів.

$53 + 11 =$

$43 - 12 =$

$19 - 11 =$

$15 + 20 =$

$69 - 23 =$

$26 - 13 =$

6. Накресли відрізок завдовжки 7 см, а другий — на 3 см довший.

1. Знайди письмово суму чисел 47 і 22. Поясни дію додавання.

2. Знайди письмово різницю чисел 47 і 22. Поясни дію віднімання.

3. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{r} 42 \\ + 21 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ - 31 \\ \hline \end{array}$$

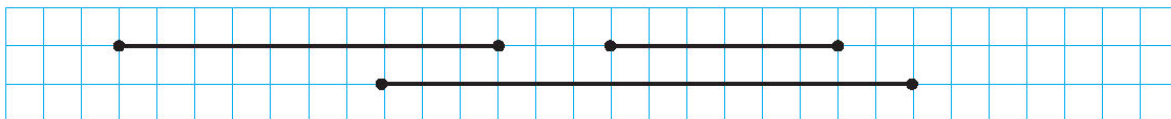
$$\begin{array}{r} 33 \\ + 44 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 69 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$$

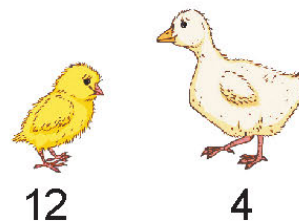
4. Знайди числа восьмого десятка. Розташуй їх від найбільшого до найменшого.

89, 85, 87, 82, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78

5. Виміряй довжини відрізків і порівняй їх.

6. В інкубатор заклали 12 курячих і 8 гусячих яєць. Із них вилупилося 12 курчат і 4 гусеняти. Скільки всього птахів з'явилося?

12

4

1. Знайди суму і різницю чисел 65 і 34 письмово.

2. Порівняй вирази.

$36 \square 40 - 20$

$100 - 5 \square 98$

$29 \square 31 - 3$

$37 \square 20 + 6$

$45 - 8 \square 34$

$67 \square 29 + 20$

3. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{r} -45 \\ -24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +34 \\ +33 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -29 \\ -18 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -67 \\ -55 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +81 \\ +34 \\ \hline \end{array}$$

4. У діжці було 55 кг меду. На кекси витратили 12 кг меду, а на печиво — 11 кг меду. Скільки кілограмів меду залишилося в діжці?

Було	Витратили	Залишилося
 55 кг	 12 кг 11 кг	?

$$55 - (12 + 11) =$$

5. Перевір, чи правильно знайшли різниці.

$$\begin{array}{r} 36 \\ -15 \\ \hline 21 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 87 \\ -25 \\ \hline 52 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 70 \\ -50 \\ \hline 40 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 55 \\ -43 \\ \hline 12 \end{array}$$

1. Розклади числа 32, 45, 57, 46, 99 на суму доданків за зразком: $55 = 50 + 5$.

2. Поясни обчислення виразу: $45 + 37$.

$$\begin{array}{r} 45 + 37 = (40 + 5) + (30 + 7) = \\ \begin{array}{cc} \wedge & \wedge \\ 40 & 5 & 30 & 7 \\ \end{array} \\ = (40 + 30) + (5 + 7) = 70 + 12 = 82 \end{array}$$

Обчислення виразу можна виконати у стовпчик:

$$\begin{array}{r} +45 \\ +37 \\ \hline 82 \end{array}$$

Пояснення

- 1) Пишемо десятки під десятками, а одиниці під одиницями.
- 2) Додаємо одиниці: $5 + 7 = 12$, 12 — це 1 десяток і 2 одиниці. Під одиницями пишемо 2, а 1 десяток запам'ятовуємо, щоб додати його до десятків.
- 3) Додаємо десятки: 4 десятки і 3 десятки буде 7 десятків, плюс ще 1 десяток, буде 8 десятків. Пишемо 8 під десятками.
- 4) Пишемо відповідь: сума дорівнює 82.

3. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{r} +45 \\ +27 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +36 \\ +45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +77 \\ +14 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +55 \\ +37 \\ \hline \end{array}$$

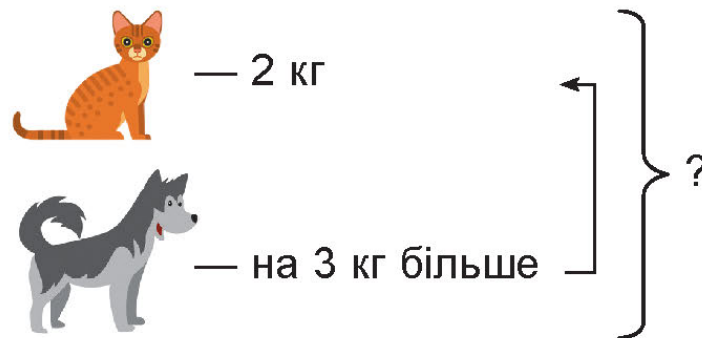
$$\begin{array}{r} +39 \\ +32 \\ \hline \end{array}$$

4. У гаражі було 47 вантажних автомобілів, а легкових — на 15 більше. Скільки було легкових автомобілів?

5. Обчисли вирази.

$$24 + 67 = \quad 45 + 29 = \quad 56 + 36 = \quad 48 + 29 =$$

6. Склади і розв'яжи задачу.

7. Знайди числове значення виразів.

$$\begin{array}{lll} 30 + 10 = & 15 - 5 = & 25 - 5 = \\ 55 - 10 = & 20 + 8 = & 60 + 1 = \end{array}$$

1. Обчисли вираз: $44 + 36$ з поясненням.

Пояснення

- 1) Пишемо десятки під десятками, а одиниці під одиницями.
- 2) Додаємо одиниці: $4 + 6 = 10$, 10 — це 1 десяток. Під одиницями пишемо 0, а 1 десяток запам'ятуємо, щоб додати його до десятків.
- 3) Додаємо десятки: 4 десятки і 3 десятки буде 7 десятків, плюс ще 1 десяток, буде 8 десятків. Пишемо 8 під десятками.
- 4) Пишемо відповідь: сума дорівнює 80.

2. Обчисли вирази з поясненням.

$$\begin{array}{r} + 56 \\ \underline{24} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 29 \\ \underline{30} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 12 \\ \underline{29} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 21 \\ \underline{34} \end{array}$$

Коротке пояснення віднімання:

$$\begin{array}{r} 77 \\ - 56 \\ \hline 21 \end{array}$$

Виконуючи письмове віднімання, можна міркувати так: 7 мінус 6 — це один. Пишемо 1 під одиницями. Сім мінус п'ять — два. Пишемо 2 під десятками. Усього 21.

3. Перевір, чи правильно обчислені математичні вирази.

$$\begin{array}{r} + 45 \\ \underline{24} \\ 21 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 67 \\ \underline{21} \\ 35 \end{array}$$

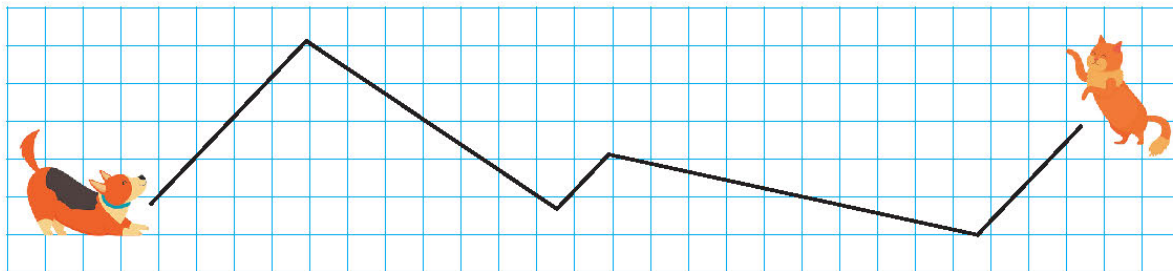
$$\begin{array}{r} - 78 \\ \underline{58} \\ 20 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 57 \\ \underline{15} \\ 62 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 77 \\ \underline{56} \\ 21 \end{array}$$

4. «Завітай до котика». Знайди довжину ламаної лінії. Познач її довжину в дециметрах і сантиметрах.

5. Порівняй.

$25 \square 20$

$17 \square 17$

$1 \text{ дес. } 3 \text{ од.} \square 2 \text{ дес.}$

$5 + 4 \square 11$

$6 + 6 \square 13$

$1 \text{ дес. } 2 \text{ од.} \square 7 \text{ од.}$

ПЕРЕВІРКА ДОДАВАННЯ

1. Обчисли вирази.

$7 + 5 = 12$

$12 - 5 = \square$

$12 - 7 = \square$

Для перевірки додавання від суми треба відняти один із доданків. Якщо отримаємо другий доданок, значить, дію виконано правильно.

$48 + 9 = 57$

$\text{Перевірка: } 57 - 9 = 48.$

2. Обчисли вирази з перевіркою.

$45 + 7 =$

$67 + 6 =$

$39 + 8 =$

$55 + 24 =$

3. У мотку було 58 м тасьми. За день продали 30 м. Скільки тасьми залишилось?

4. Постав потрібний знак, щоб рівності були правильні.

$16 \square 7 = 23$

$45 \square 9 = 36$

$14 \square 5 = 19$

$37 \square 3 = 40$

5. Знайди значення числових виразів.

$54 + 5 =$

$57 - 20 =$

$35 + 9 =$

$47 + 30 =$

$43 - 8 =$

$64 + 30 =$

$47 + 40 =$

$89 - 50 =$

1. Обчисли вирази.

$33 + 45 =$

$42 + 1 =$

$51 + 15 =$

$62 + 9 =$

2. Запиши всі одноцифрові числа. Збільш кожне з них на 7.

3. На дошці було записано рівні суми. Під час перерви деякі цифри випадково витерли. Вони позначені квадратиками. Віднови ці цифри.

$$5 \square + 21 = 67 + 8$$

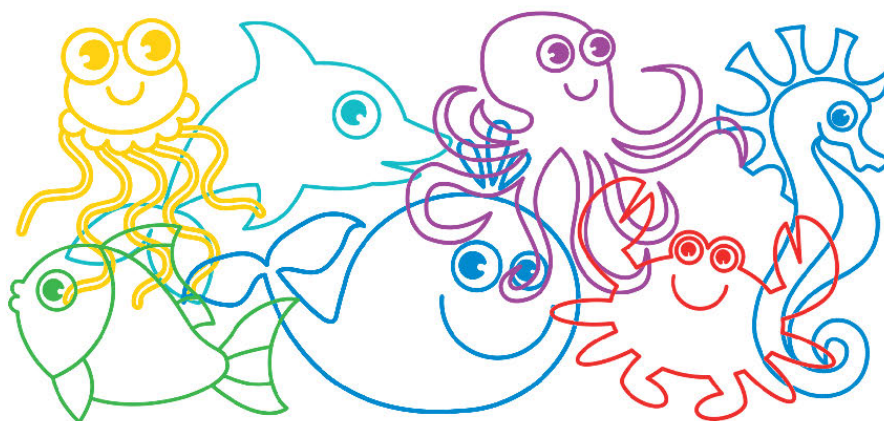
$$\square 0 + 45 = 11 + 44$$

$$50 + \square = 15 + 42$$

$$27 + 24 = 3 \square + 19$$

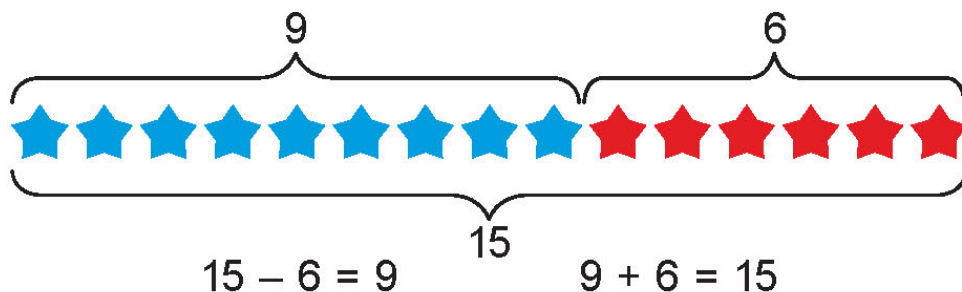
4. Розглянь картинку. Назви всіх мешканців моря, які тут зображені.

ПЕРЕВІРКА ВІДНІМАННЯ

1. Обчисли вирази з перевіркою.

Для перевірки віднімання до різниці додають від'ємник. Якщо отримаємо зменшуване, значить, дію виконано правильно.

$$35 - 8 = 27$$

$$\text{Перевірка: } 27 + 8 = 35.$$

2. Обчисли вирази з перевіркою.

$$73 - 6 = \quad 64 - 5 = \quad 53 - 8 = \quad 42 - 6 =$$

3. Числа 24, 35, 41, 53 зменш на 9.

4. Розв'яжи задачі.

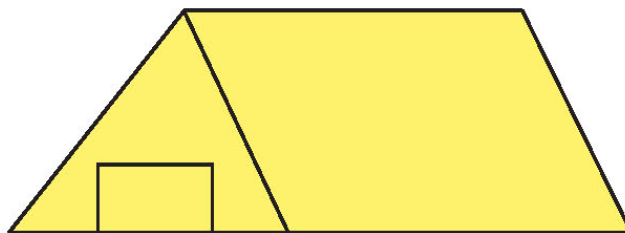
- 1) З однієї ділянки зібрали 48 динь, а з другої — на 14 менше. Скільки динь зібрали з другої ділянки?
- 2) З однієї ділянки зібрали 48 динь, а з другої — на 14 більше. Скільки динь зібрали з двох ділянок?

5. Знайди значення числових виразів.

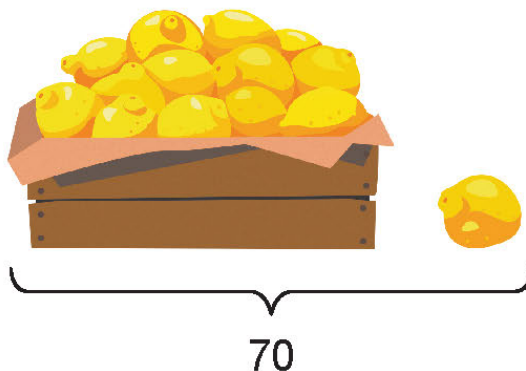
$$\begin{array}{cccc} 42 + 8 = & 60 + 25 = & 37 + 9 = & 7 + 48 = \\ 46 - 9 = & 28 - 9 = & 57 - 8 = & 35 - 6 = \end{array}$$

6. Скільки на малюнку трикутників і чотирикутників?

7. Скільки лимонів у ящику? Запиши результат.

МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ

1. Скільки всього м'ячів?

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$
$$2 \cdot 5 = 10$$

2. Скільки всього слив?

$$2 + 2 + 2 = 6$$
$$2 \cdot 3 = 6$$

Додавання однакових доданків називається
множенням.

Суму однакових доданків $2 + 2 + 2 + 2 + 2$
записують так: $2 \cdot 5 = 10$.

Крапка (\cdot) — знак множення.

Вирази на множення читають так:

2 помножити на 5 дорівнює 10.

3.

$$2 \cdot 4 = 8$$
$$2 + 2 + 2 + 2 = 8$$

$$2 \cdot 3 = 6$$
$$2 + 2 + 2 = 6$$

4. Заміни вирази на додавання виразами на множення за зразком: $2 + 2 + 2 = 2 \cdot 3 = 6$.

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 \quad 3 + 3 \quad 4 + 4 \quad 5 + 5 \quad 6 + 6$$

5. Володимир і Олексій орендували для прогулянки один транспортний засіб на двох: він не жовтого кольору і в нього є мотор. Який транспортний засіб орендували друзі?

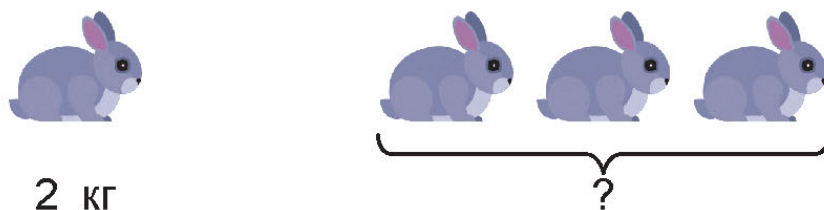
$2 \cdot 2 = 4$	Двічі по два — чотири.
$2 \cdot 3 = 6$	Двічі по три — шість.
$2 \cdot 4 = 8$	Двічі по чотири — вісім.
$2 \cdot 5 = 10$	Двічі по п'ять — десять.
$2 \cdot 6 = 12$	Двічі по шість — дванадцять.
$2 \cdot 7 = 14$	Двічі по сім — чотирнадцять.
$2 \cdot 8 = 16$	Двічі по вісім — шістнадцять.
$2 \cdot 9 = 18$	Двічі по дев'ять — вісімнадцять.

Множники можна міняти місцями.

1. Скільки всього предметів на кожному малюнку? Обчислюй за допомогою додавання і множення.

2. Один кролик важить 2 кг. Скільки кілограмів важать 3 кролики?

- 3.** Заміни вирази на множення виразами на додавання. Обчислюй за допомогою додавання і множення. Зразок: $2 \cdot 4 = 2 + 2 + 2 + 2$.

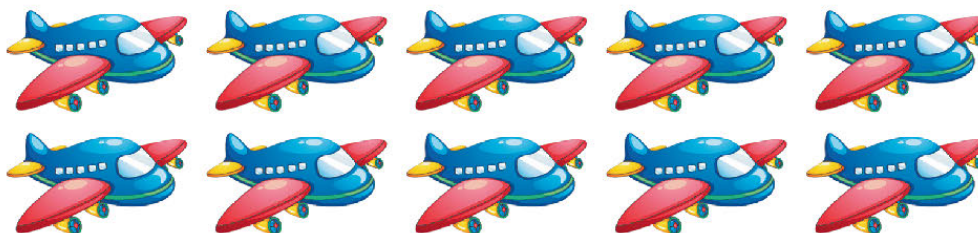
$$2 \cdot 3 = \quad 2 \cdot 4 = \quad 2 \cdot 5 = \quad 8 \cdot 2 =$$

- 4.** Обчисли усно.

$$2 \cdot 2 = \quad 2 \cdot 3 = \quad 2 \cdot 4 = \quad 3 \cdot 3 =$$

- 1.** Скільки на малюнку літаків? Обчислення запиши у вигляді додавання і множення.

- 2.** Знайди значення числових виразів. Де можна, заміни вирази на додавання виразами на множення.

$$\begin{array}{llll} 3 + 3 = & 7 + 7 = & 23 + 12 = & 4 + 4 = \\ 55 + 11 = & 2 + 2 + 2 = & 11 + 11 + 11 + 11 = & \end{array}$$

- 3.** Обчисли вирази з перевіркою.

$$45 - 19 = \quad 36 + 27 = \quad 56 - 38 = \quad 81 - 29 =$$

- 4.** Іграшка коштує 12 грн. Скільки треба заплатити за 4 такі іграшки?

12 грн

?

5. Яке число є однаковим доданком у кожному виразі?
Скільки разів повторюється доданок?

$5 \cdot 2 =$

$2 \cdot 3 =$

$2 \cdot 8 =$

$2 \cdot 4 =$

$9 \cdot 2 =$

Додавання однакових доданків називають
множенням.

$2 + 2 + 2 + 2 = 8 \text{ або } 2 \cdot 4 = 8$

$$\begin{array}{ccccccc} 2 & \cdot & 4 & = & 8 \\ \text{перший} & & \text{другий} & & \text{добуток} \\ \text{множник} & & \text{множник} & & \end{array}$$

Знак множення — це крапка «·».

1. Як називаються числа у виразах на множення?
Вибери перший множник у виразах:

$8 \cdot 2 = 16$

$2 \cdot 6 = 12$

$3 \cdot 2 = 6$

2. Підкресли у виразах:

а) добутки

$2 \cdot 3 = 6$

$7 \cdot 2 = 14$

б) множники

$4 \cdot 2 = 8$

$5 \cdot 2 = 10$

3. Обчисли вирази письмово.

$72 + 17 =$

$54 - 31 =$

$60 + 15 =$

$18 - 9 =$

4. Склади і розв'яжи задачу на 2 дії за малюнком.

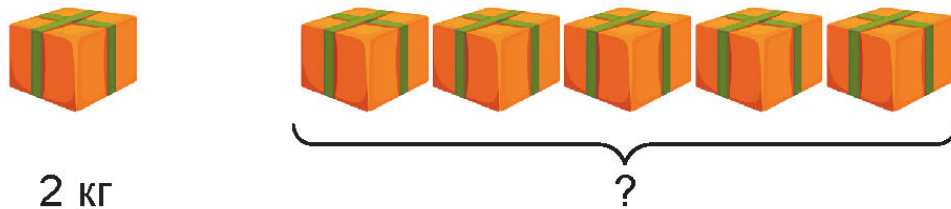
22 грн.

на 15 грн дорожче

?

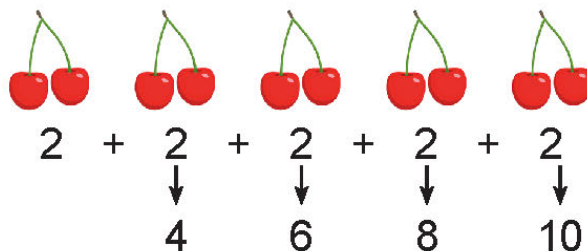
5. Маса однієї посилки 2 кг. Яка маса 5 таких посилок? Розв'яжи задачу за допомогою додавання, а потім множення.

ТАБЛИЦЯ МНОЖЕННЯ ЧИСЛА 2

1. Порахуй вишеньки за допомогою додавання і множення.

$$2 + 2 = 4$$

$$2 \cdot 2 = 4$$

$$2 + 2 + 2 = 6$$

$$2 \cdot 3 = 6$$

$$2 + 2 + 2 + 2 = 8$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

2. Прочитай вираз. На що вказує другий множник? Як перевірити відповідь?

$$2 \cdot 4 = 8$$

3. Знайди значення числових виразів.

$$2 \cdot 3 + 2 =$$

$$2 \cdot 2 + 4 =$$

$$2 \cdot 5 + 1 =$$

$$2 \cdot 2 - 3 =$$

4. Скільки всього яблук?

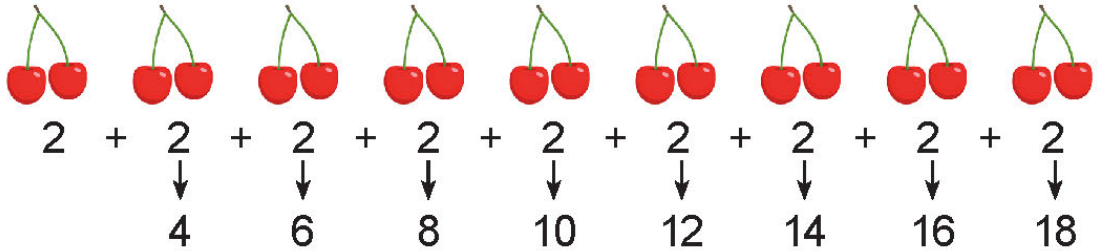
$$\square \cdot \square =$$

5. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{cccc} 1 \cdot 5 + 10 = & 2 \cdot 2 + 3 = & 3 \cdot 2 = & 5 \cdot 2 + 2 = \\ 4 \cdot 2 + 2 = & 4 \cdot 2 + 4 = & 2 \cdot 3 = & 2 \cdot 5 = \end{array}$$

1. Порахуй вишеньки за допомогою додавання і множення.

$$\begin{array}{ll} 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 12 & 2 \cdot 6 = 12 \\ 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 14 & 2 \cdot 7 = 14 \\ 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 16 & 2 \cdot 8 = 16 \\ 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 18 & 2 \cdot 9 = 18 \end{array}$$

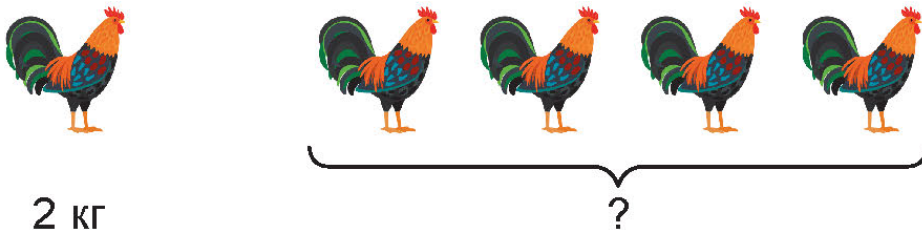
2. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{cccc} 2 \cdot 2 = & 2 \cdot 6 = & 2 \cdot 9 = & 2 \cdot 3 + 2 = \\ 2 \cdot 4 = & 2 \cdot 5 = & 2 \cdot 4 - 5 = & 2 \cdot 5 + 5 = \\ 2 \cdot 8 = & 2 \cdot 7 = & 2 \cdot 9 - 10 = & 2 \cdot 3 + 4 = \end{array}$$

3. Порівняй.

$$\begin{array}{ccc} 2 \cdot 2 \square 2 + 2 & 2 \cdot 6 \square 13 & 2 \cdot 8 \square 21 \\ 2 \cdot 4 \square 9 - 2 & 2 \cdot 9 \square 21 - 10 & 2 \cdot 5 \square 2 + 8 \end{array}$$

4. Вага одного півня 2 кг. Яка вага 4 таких півнів?

1. Прочитай таблицю множення числа 2.

$2 \cdot 2$	$2 \cdot 3$	$2 \cdot 4$	$2 \cdot 5$	$2 \cdot 6$	$2 \cdot 7$	$2 \cdot 8$	$2 \cdot 9$
4	6	8	10	12	14	16	18

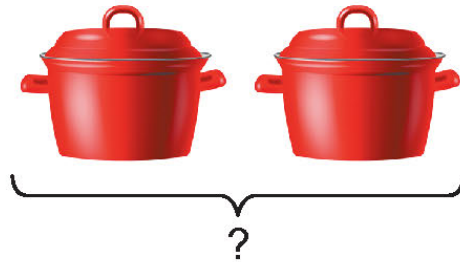
2. У виразах назви множники і добуток.

$$2 \cdot 5 = 10 \quad 2 \cdot 2 = 4 \quad 2 \cdot 7 = 14 \quad 2 \cdot 9 = 18$$

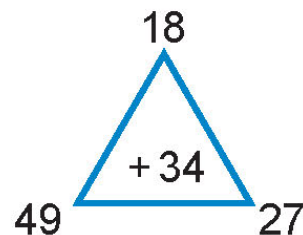
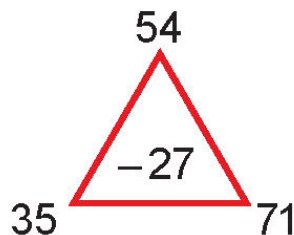
3. В одній каструлі 6 л води. Скільки літрів води у двох таких каструлях?

6 л

4. Обчисли.

5. Мама купила 8 кг картоплі та 4 пакунки яблук, по 2 кг у кожному. Скільки кілограмів картоплі та яблук купила мама?

6. Запиши добуток чисел 2 і 3, 2 і 5, 2 і 7, 2 і 9.

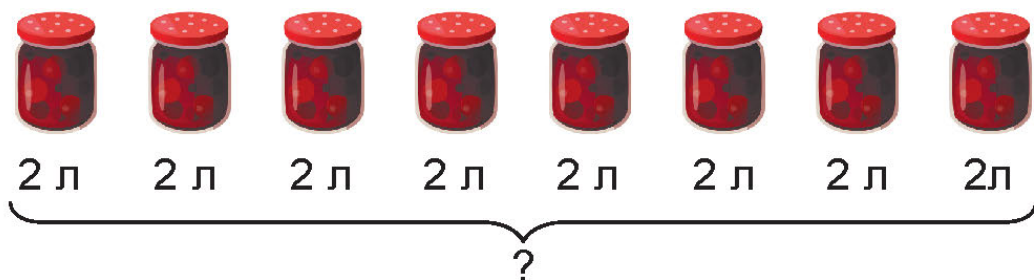

1. Знайди суму чисел 83 і 9.

Знайди різницю чисел 62 і 7.

Знайди добуток чисел 2 і 6.

2. Бабуся зварила 8 банок вишневого варення, по 2 л у кожній. Скільки літрів варення зварила бабуся?

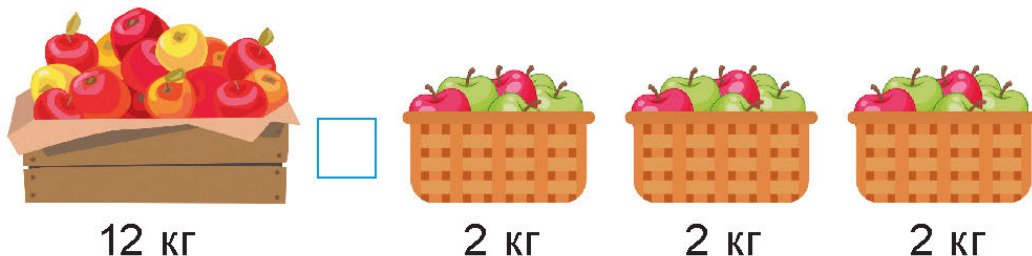

3. Знайди значення числових виразів.

$$2 \cdot 7 = \quad 2 \cdot 9 = \quad 2 \cdot 6 = \quad 45 + 7 + 1 =$$

$$2 \cdot 5 = \quad 2 \cdot 8 = \quad 2 \cdot 5 = \quad 72 - (45 - 13) =$$

4. В ящику 12 кг яблук. У кошиках теж яблука, по 2 кг у кожному. Де більше яблук — в ящику чи в усіх кошиках?

1. Щоб Василькові купили прапорець, він повинен обчислити вирази. Допоможи хлопчику виконати завдання.

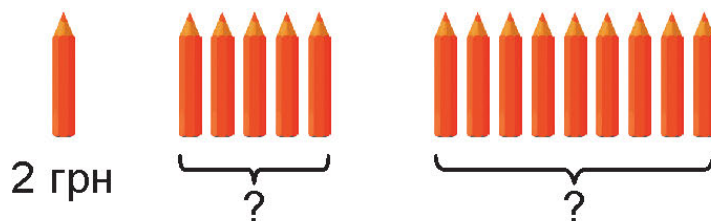

$$35 + 9 = \quad 47 - 8 = \quad 2 \cdot 8 =$$

$$54 - 22 = \quad 25 + 15 = \quad 2 \cdot 5 =$$

2. Склади задачу, де розв'язання буде мати такий вигляд: $2 \cdot 5 = 10$.

3. Один олівець коштує 2 гривні. Скільки коштують 5 таких олівців? 9 таких олівців?

4. Обчисли.

$$55 - 24 = \quad 53 + 32 = \quad 76 - 27 = \quad 73 + 25 =$$

1. Впиши пропущені числа.

$$2 \cdot \square = 10$$

$$14 + 2 \cdot \square = 32$$

$$\square \cdot 4 = 8$$

2. Обчисли.

$$2 \cdot 6 + 8 = \square \square$$

$$2 \cdot 2 + 2 = \square$$

$$2 \cdot 9 + 4 = \square \square$$

$$2 \cdot 8 - 6 = \square \square$$

$$2 \cdot 7 - 5 = \square$$

$$2 \cdot 3 + 27 = \square \square$$

3. У спортивній грі брало участь 2 команди, по 7 гравців у кожній. Скільки всього учнів брало участь у спортивній грі?

4. Обчисли вирази письмово.

$$17 + 45 = \quad 62 - 27 = \quad 76 - 38 = \quad 19 + 22 =$$

5. У саду росли 2 груші та 1 яблуня. Скільки всього фруктових дерев росло в саду?

ДІЛЕННЯ

1. Було 4 груші. Їх розклали на 2 купки, порівну в кожній. Скільки груш поклали в одну купку?

Це задача на ділення.

Розв'язання: $4 : 2 = 2$ (гр.)

Відповідь: 2 груші.

Дві крапки (:) — знак ділення.
Вирази на ділення читають так:
чотири поділити на два дорівнює два.

2. Було 10 яблук. Їх розклали на купки, по 5 яблук у кожній. Скільки вийшло купок?

$10 : 5 = 2$ (купки)

Відповідь: 2 купки.

3. Склади за малюнком задачі на ділення. Розв'яжи їх.

$$6 : 2 =$$

$$12 : 3 =$$

4. Знайди значення числових виразів.

$$2 \cdot 9 =$$

$$2 \cdot 5 =$$

$$40 - (20 - 8) =$$

$$2 \cdot 6 =$$

$$2 \cdot 8 =$$

$$50 - 27 + 6 =$$

1. Прочитай вирази на ділення за зразком.
Зразок: $8 : 2 = 4$. Вісім поділити на два дорівнює чотири.

$$10 : 2 = 5 \quad 16 : 2 = 8 \quad 4 : 2 = 2 \quad 12 : 2 = 6$$

2. У пакети розклали 16 кг борошна, по 2 кг у кожний. Скільки знадобилось пакетів?

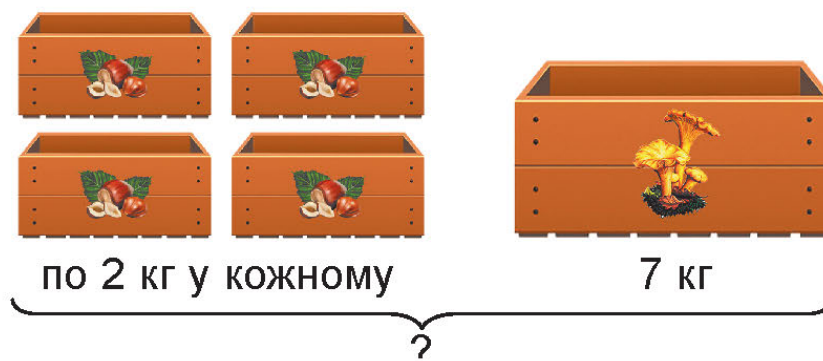
3. Склади за малюнком задачу на ділення. Розв'яжи її.

4. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{lll} 2 \cdot 5 - 6 = & 2 \cdot 9 + 2 = & 2 \cdot 4 - 5 = \\ 76 - (54 + 11) = & 34 + (7 + 4) = & \end{array}$$

5. У лісі зібрали 4 ящики лісових горіхів, по 2 кг у кожному ящику, і 1 ящик грибів масою 7 кг. Скільки кілограмів лісових горіхів і грибів зібрали в лісі?

Розв'язання:

- 1) $2 \cdot 4 = 8$ (кг)
- 2) $8 + 7 = 15$ (кг)

Поясни розв'язання задачі.

1. За зразком склади та обчисли вирази на ділення.

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$8 : 2 = 4$$

$$8 : 4 = 2$$

$$2 \cdot 3 = 6$$

$$6 : 2 = \square$$

$$6 : 3 = \square$$

$$2 \cdot 6 = 12$$

$$12 : \square = \square$$

$$12 : \square = \square$$

З кожного виразу на множення можна скласти 2 вирази на ділення.

- У шкільному саду посадили 2 ряди фруктових дерев, по 8 у кожному, а ягідних кущів — на 7 менше, ніж дерев. Скільки ягідних кущів посадили в саду?
- Відрізок завдовжки 12 см поділи на 2 рівні частини. Яка довжина кожної частини?
- На 2 тарілки розклали порівну 12 яблук. Скільки яблук поклали на кожную тарілку?

ТАБЛИЦЯ ДІЛЕННЯ НА 2

1. З кожного виразу на множення склади та обчисли вирази на ділення на 2.

$$2 \cdot 2 = 4$$

$$4 : 2 = 2$$

$$2 \cdot 6 = 12$$

$$12 : 2 = \square$$

$$2 \cdot 3 = 6$$

$$6 : 2 = 3$$

$$2 \cdot 7 = 14$$

$$14 : 2 = \square$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$8 : 2 = \square$$

$$2 \cdot 8 = 16$$

$$16 : 2 = \square$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

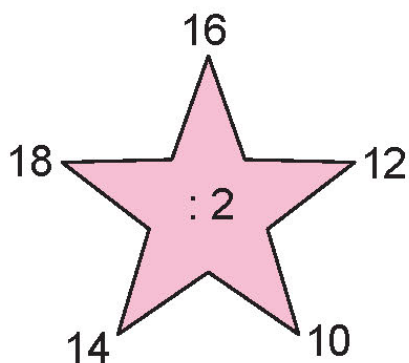
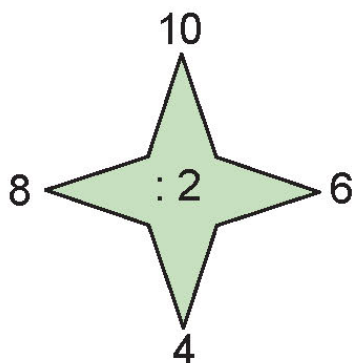
$$10 : 2 = \square$$

$$2 \cdot 9 = 18$$

$$18 : 2 = \square$$

2. На 2 тарілки розклали порівну 14 тістечок. Скільки тістечок на кожній тарілці?

3. Склади вирази й обчисли їх.

4. З кожного виразу на множення склади й обчисли по два вирази на ділення.

Зразок: $2 \cdot 6 = 12$ $12 : 2 = 6$ $12 : 6 = 2$
 $2 \cdot 5 =$ $2 \cdot 7 =$ $2 \cdot 8 =$ $2 \cdot 9 =$ $2 \cdot 4 =$

5. Коли дівчинка купила 2 пиріжки по 5 грн за штуку, у неї залишилося 8 грн. Скільки грошей було у дівчинки спочатку?

Було	Купила	Залишилося
?	 5 грн 5 грн	8 грн

6. Обчисли.

$12 : 2 =$ $10 : 2 =$ $18 : 2 =$ $14 : 2 =$
 $8 : 2 =$ $6 : 2 =$ $16 : 2 =$ $4 : 2 =$

1. Кожне із чисел у виразах на ділення має свою назву. Прочитай ці назви.

12 $:$ 2 $=$ 6
 ділене дільник частка

2. Як називаються числа у цих виразах:

$16 : 2 = 8$

$14 : 2 = 7$

$18 : 2 = 9$

3. Скільки лап у 2 лисичок й одного ведмедика?

4. Розв'яжи задачі.

1) 10 морквин розділили на купки по 2 морквини.
Скільки вийшло купок?

2) 12 морквин розділили на купки по 6 морквин у кожній.
Скільки вийшло купок?

5. Доповни записи.

$74 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

$7 \text{ см} = \square \square \text{ мм}$

$56 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

$8 \text{ м } 3 \text{ дм} = \square \square \text{ дм}$

1. Як називаються числа у цих виразах:

$14 : 2 = 7$

$12 : 2 = 6$

$18 : 2 = 9$

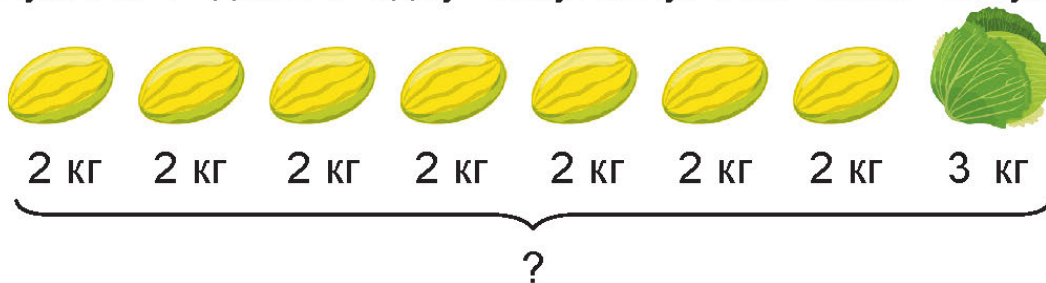
2. Перепиши, поставивши у квадратик потрібне число.

$34 + 4 < 45 - \square$

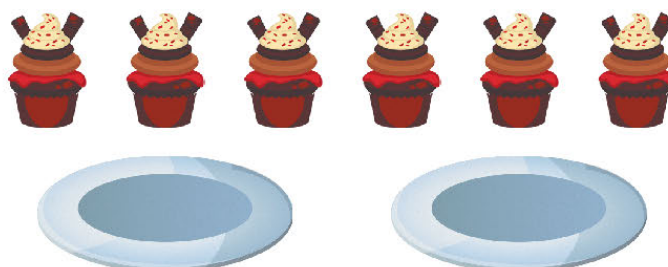
$40 - 13 > 24 + \square$

$62 - 32 < 89 - \square$

3. Купили 7 динь і одну капустину. Яка маса покупки?

4. Склади задачу за малюнком і розв'яжи її.

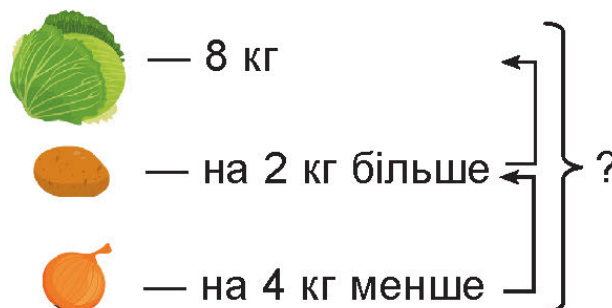

1.

Числа	Знайти
2 і 5	суму
2 і 7	добуток
7 і 2	різницю
8 і 2	частку

Числа	Знайти
9 і 2	суму
2 і 9	добуток
18 і 2	частку
4 і 2	різницю

2. Господиня купила 8 кг капусти, картоплі — на 2 кг більше, ніж капусти, а цибулі — на 4 кг менше, ніж картоплі. Скільки кілограмів овочів купила господиня? Задача на три дії.

3. Мама купила 8 чашок, по 2 грн за одну чашку.
Скільки грошей витратила мама на покупку?

4. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{cccc} 15 + 2 + 3 = & 16 : 2 + 7 = & 2 \cdot 4 + 5 = & 25 - 14 : 2 = \\ 2 \cdot 8 - 6 = & 2 \cdot 3 + 8 = & 12 : 2 + 3 = & 12 - 2 + 3 = \end{array}$$

ПАРНІ Й НЕПАРНІ ЧИСЛА

Числа, що діляться на 2, називаються
парними.

Наприклад: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18...

Числа, що не діляться на 2, називаються
непарними.

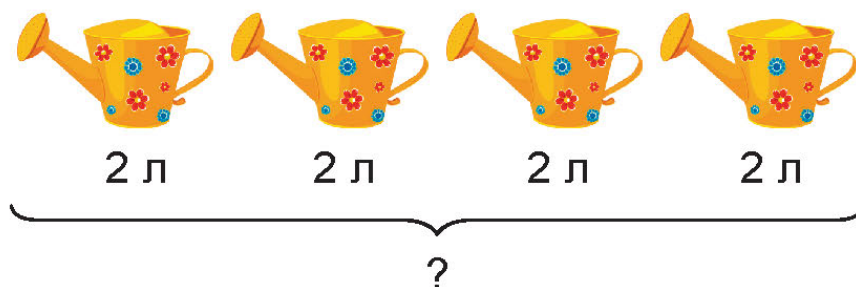
Наприклад: 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17...

1. Запиши всі парні числа від 2 до 20; запиши всі непарні числа від 1 до 19.

2. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{cccc} 2 \cdot 3 + 7 = & 28 - 16 : 2 = & 14 : 2 + 10 = & 2 \cdot 6 - 9 = \\ 18 : 2 + 23 = & 45 - 2 \cdot 5 = & 2 \cdot 4 + 21 = & 20 - 10 : 2 = \end{array}$$

3. Склади і розв'яжи задачу.

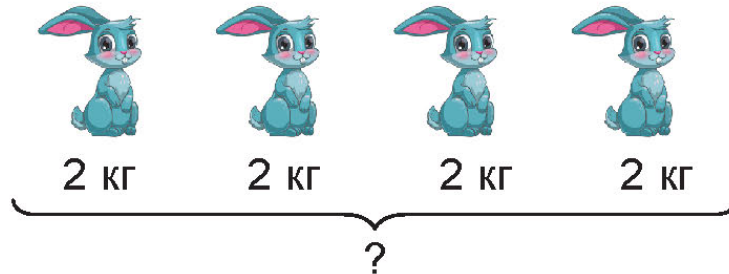
4. Додай до кожного парного числа — число 5, а до кожного непарного — число 3. Які ти отримав числа — парні чи непарні?

1. Користуючись таблицею множення, обчисли вирази.

$$\begin{array}{cccc} 3 \cdot 2 + 2 = & 3 \cdot 2 - 3 = & 2 \cdot 5 + 5 = & 2 \cdot 4 - 2 = \\ 3 \cdot 2 + 12 = & 5 \cdot 2 - 9 = & 3 \cdot 2 + 20 = & 2 \cdot 5 - 8 = \end{array}$$

2. Склади задачу за малюнком і розв'яжи її.

3. 1) Перший множник — 2, другий множник — 7. Знайди добуток.
2) Ділене — 18, дільник — 2. Знайди частку.
4. Господиня купила 2 відра картоплі, по 7 кг у кожному, і 7 кг капусти. Скільки всього кілограмів овочів купила господиня?

1. Користуючись таблицею множення, обчисли вирази.

$$2 \cdot 8 + 14 = \quad 2 \cdot 7 - 9 = \quad 2 \cdot 9 + 32 =$$

2. 3 мішка з картоплею масою 25 кг господиня брала 2 рази картоплю по 4 кг. Скільки кілограмів картоплі залишилося в мішку?

План розв'язання:

- 1) Скільки кілограмів картоплі взяла господиня за 2 рази?
2) Скільки кілограмів картоплі залишилося в мішку?

3. Склади і розв'яжи задачу із запитанням «Скільки всього бананів...?».

4. Накресли два відрізки. Один відрізок — 9 см, а другий — на 3 см коротший.

1. Порівняй.

$15 + 3 \square 2 \cdot 5$

$3 + 8 \square 3 \cdot 2$

$16 + 4 \square 2 \cdot 8$

2. Три дні в їдальні використовували по 2 кг цукру на день, після чого залишилося 14 кг. Скільки кілограмів цукру було спочатку?

3. Із ряду чисел від 4 до 18 випиши ті, що діляться на 2.

4. Розв'яжи і порівняй задачі.

1) Яблука поклали на тарілки, по 2 на кожну. Скільки яблук на 6 таких тарілках?

2) Яблука поклали на 6 тарілок, по 2 на кожну. Скільки всього яблук поклали на тарілки?

5. Склади за малюнком задачу і розв'яжи її.

2 грн

2 грн

2 грн

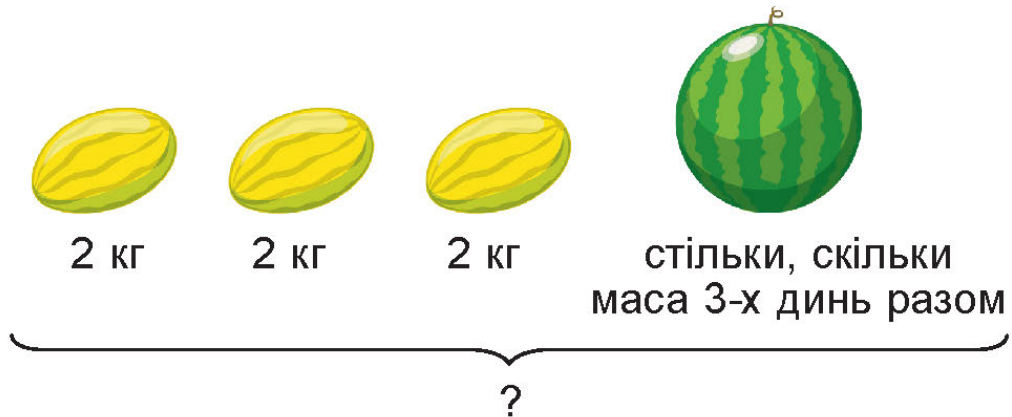
2 грн

2 грн

?

1. Вага однієї дині 2 кг, а кавуна — стільки, скільки вага 3-х динь разом. Яка вага кавуна і 3-х динь разом?

2. Обчисли вирази.

$$34 + 23 = \quad 54 + 21 = \quad 72 + 12 = \quad 41 + 18 =$$

3. Для салату купили 2 пучки зеленої цибулі, по 4 цибулини в кожному. Скільки цибулин купили для салату?

4. Один зошит коштує 2 грн. Скільки грошей потрібно заплатити за 8 зошитів?

1. Обчисли.

2 ·	3	5	7	9
-----	---	---	---	---

2 ·	2	4	6	8
-----	---	---	---	---

2. Доповни записи.

$$5 \text{ дм} = \boxed{} \boxed{} \text{ см}$$

$$2 \text{ м} = \boxed{} \boxed{} \text{ дм}$$

$$30 \text{ см} = \boxed{} \text{ дм}$$

3. Порівняй.

$50 \square 40 - 20$

$98 - 8 \square 88$

$25 + 5 \square 23 + 6$

4. Користуючись таблицею множення числа 2, встав потрібні числа.

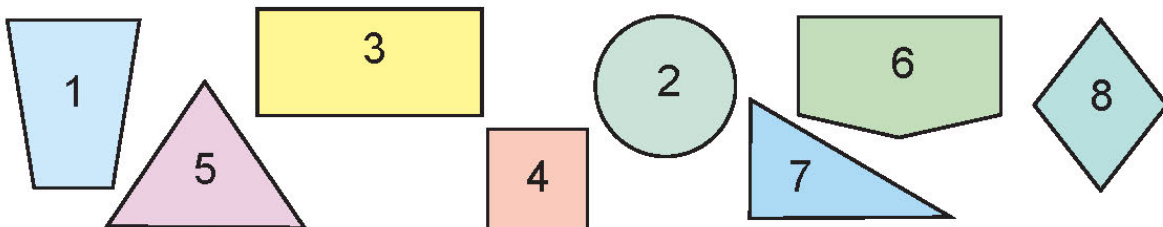
$2 \cdot \square = 8$

$2 \cdot \square = 18$

$2 \cdot \square = 6$

5. Розглянь геометричні фігури. Знайди прямокутники, трикутники.

1. Математичний диктант.

Добуток чисел 3 і 2 збільшити на 4.

Суму чисел 5 і 2 помножити на 2.

Різницю чисел 20 і 18 помножити на 5.

2. Порівняй.

$3 + 7 > 3 \cdot 2$

$2 + 8 \square 2 \cdot 5$

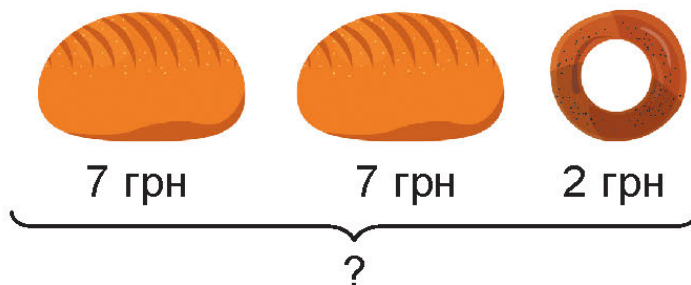
$2 \cdot 5 \square 12 - 4$

$14 : 2 \square 2 \cdot 4$

$11 + 4 \square 2 \cdot 7$

$2 \cdot 6 \square 18 : 2$

3. Купили 2 паляниці, по 7 гривень за кожну, і бублик за 2 гривні. Скільки заплатили за всю покупку?

4. У хлопчика було 30 марок. Він поміняв 7 марок з малюнками автомобілів на 5 марок з малюнками тварин. Скільки марок стало у хлопчика?

5. Обчисли вирази.

$$2 \cdot 4 = \quad 2 \cdot 9 - 12 = \quad 16 : 2 + 5 = \quad 58 - (15 + 24) =$$

$$2 \cdot 6 = \quad 2 \cdot 5 + 20 = \quad 18 : 2 + 9 = \quad 58 - 15 + 24 =$$

1. Користуючись таблицею ділення, обчисли вирази.

$$14 : 2 = \quad 12 : 2 - 1 = \quad 12 : 2 + 4 = \quad 18 : 2 + 7 =$$

2. У магазині мама купила грушевий сік у пакетах і велику банку томатного соку. Скільки всього соку купила мама?

3. У сувої було 14 м полотна. Двом покупцям відрізали полотна порівну. Скільки метрів полотна відрізали кожному покупцеві?

4. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{c} 12 \\ \diagdown \quad \diagup \\ 8 \quad : 2 \quad 14 \\ \diagup \quad \diagdown \\ 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 7 \\ \diagdown \quad \diagup \\ 4 \quad \cdot 2 \quad 5 \\ \diagup \quad \diagdown \\ 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 16 \\ \diagdown \quad \diagup \\ 18 \quad : 2 \quad 8 \\ \diagup \quad \diagdown \\ 4 \end{array}$$

5. Склади задачу, яка б розв'язувалася такою дією:

$$20 + 25 = 45$$

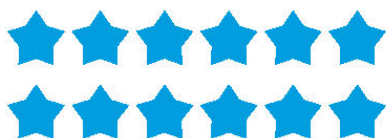

1. У класі 18 парт, які розставлені в 2 ряди. Скільки парт у кожному ряді?

2. Знайди значення числових виразів.

$$(12 + 4) : 2 = \quad 18 : 2 - 7 = \quad 2 \cdot (12 - 6) = \quad 2 \cdot (16 - 7) =$$

3. Розглянь вирази на множення та ділення.

$$\begin{array}{r} 6 \cdot 2 = 12 \\ \hline 12 : 2 = 6 \\ 12 : 6 = 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5 \cdot 2 = 10 \\ \hline 10 : 5 = 2 \\ 10 : 2 = 5 \end{array}$$

Якщо добуток двох чисел поділити на один із множників, то отримаємо другий множник.

4. Обчисли за зразком.

$2 \cdot 4 = 8$	$2 \cdot 9 =$	$2 \cdot 7 =$	$2 \cdot 5 =$
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
$8 : 2 = 4$
$8 : 4 = 2$

5. Накресли відрізок 10 см. Поділи його на 5 рівних частин. Чому дорівнює довжина кожної частини?

1. Як називаються числа у кожному з виразів?

$2 \cdot 5$

$3 + 7$

$12 : 2$

$12 - 5$

2.

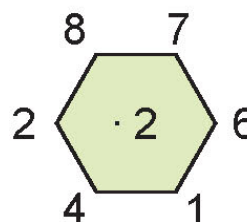
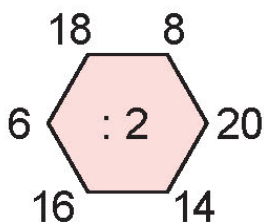
Числа	Знайти
2 і 7	добуток
18 і 2	частку
6 і 2	суму

Числа	Знайти
20 і 2	частку
18 і 2	частку
27 і 3	різницю

3. Було 18 кольорових олівців, їх розклали в 2 коробки порівну. Скільки кольорових олівців у кожній коробці?

4. Виконай обчислення.

5. Як називається багатокутник, у якого:

1) 4 сторони?

2) 5 сторін?

3) 6 кутів?

1. Математичний диктант.

Добуток чисел 2 і 4 зменшити на 2.

Суму чисел 14 і 6 поділити на 2.

Різницю чисел 20 і 18 помножити на 8.

2. Коли у три банки налили по 1 л молока, то в каструлі залишилося ще 2 л. Скільки літрів молока було в каструлі спочатку?

3. Обчисли.

$12 : 2 =$

$16 : 2 =$

$20 : 2 =$

$2 \cdot 7 - 9 =$

4. Купили 7 однакових коробок кольорових олівців і один альбом. На скільки більше заплатили за всі олівці, ніж за альбом?

Ціна	Кількість	Вартість
2 грн		на ? більше
8 грн		

ІМЕНОВАНІ ЧИСЛА

Міри вартості.

Гроші бувають паперові й металеві. Паперові гроші називаються **банкнотами** або **купюрами**. Металеві гроші — це **монети**, їх виготовляють зі злиwkів малоцінних металів.

У кожній країні є свої грошові банкноти і монети, вони мають свою вартість.

В Україні грошові одиниці вартості — це **гривня** і **копійка**. Скорочено пишуть так: гривня — **грн** (без крапки), копійка — **к.** (із крапкою). Цифра, написана на грошовій одиниці, показує її вартість.

Банкноти бувають вартістю: 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 і 1000 гривень.

Монети бувають вартістю 10 і 50 копійок, а також номіналом 1, 2, 5, 10 гривень.

Одиниці вартості можна додавати і віднімати.

1. Розв'яжи задачу.

Іванко витратив на іграшковий поїзд 50 грн, а його друг Анатолій придбав літак за 30 грн. Хто витратив менше коштів?

50 грн

30 грн

2. Грицько прийшов до іграшкового магазину. Полічи, скільки грошей у нього в гаманці.

Визнач, яку іграшку Грицько не зможе придбати в магазині?

35 грн

77 грн

35 грн

Одиниці вартості можна порівнювати між собою.

3. Порівняй грошові одиниці. Вибери і встав потрібний знак: $>$, $<$ чи $=$.

10 грн 50 грн 65 грн 25 грн 40 грн 50 грн

4. Василь зайшов у кондитерську. Якщо він купить торт за 78 грн і тістечко за 10 грн, у нього залишиться ще 5 грн. Скільки грошей має Василь?

78 грн

10 грн

Порівнюючи одиниці вартості, ми порівнюємо числа, що написані на купюрах чи монетах.

$>$

5 грн $>$ 2 грн

$<$

5 грн $<$ 20 грн

Одиниці вартості можна додавати і віднімати. Якщо скласти десять монет по 10 копійок або дві монети по 50 копійок, то отримаємо 100 копійок, або 1 гривню.

Вартість 1 гривні — 100 копійок.

1 грн = 100 к.

1. Обчисли і встав пропущені числа.

$$\square\square \text{ грн} - 40 \text{ грн} = 12 \text{ грн}$$

$$20 \text{ грн} + \square\square \text{ грн} + 1 \text{ грн} = 46 \text{ грн}$$

2. Порівняй грошові одиниці. Вибери і встав потрібний знак: $>$, $<$ чи $=$.

$$15 \text{ грн} \square 32 \text{ грн}$$

$$63 \text{ грн} \square 52 \text{ грн}$$

$$23 \text{ грн} \square 23 \text{ грн}$$

3. Встав пропущені числа.

$$\square \quad 17 \quad \square$$

$$14 \quad \square \quad 16$$

$$\square \quad 10 \quad \square$$

$$9 \quad \square \quad 11$$

$$18 \quad \square \quad 20$$

$$\square \quad 13 \quad \square$$

$$\square \quad 19 \quad \square$$

$$\square \quad 5 \quad \square$$

$$\square \quad 18 \quad \square$$

$$8 \quad \square \quad 10$$

$$\square \quad 15 \quad \square$$

$$10 \quad \square \quad 12$$

Одиниці вимірювання вартості, виражені в гривнях, завжди більші за одиниці вартості, виражені в копійках.

4. Скільки гривень у кожному ряді? У якому ряді найбільше грошей? У якому найменше?

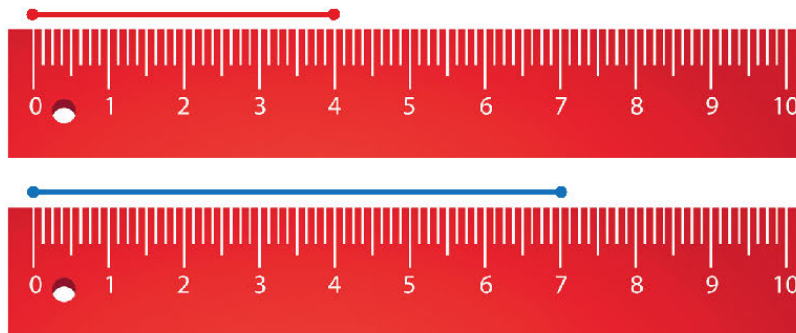

МІРИ ДОВЖИНИ

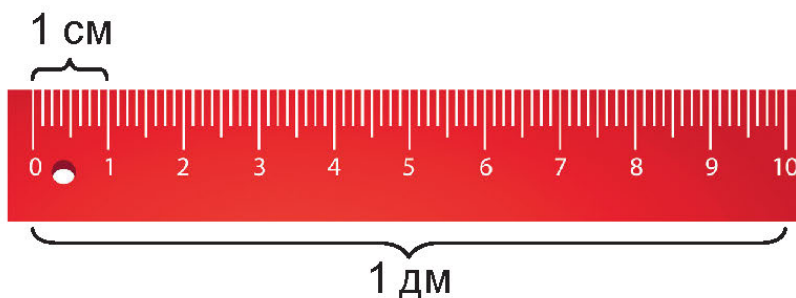
Щоб виміряти довжину відрізка, лінійку потрібно покласти під відрізком, а нуль повинен збігатися з початком відрізка. Щоб кожного разу не рахувати, коли вимірюємо відрізок, сантиметри на лінійці позначені числами за порядком.

1. З'ясуй довжину червоного і синього відрізків.

Лінійка показує, що довжина червоного відрізка 4 см, а довжина синього відрізка 7 см.

Пригадай!

$1 \text{ м} = 10 \text{ дм}$
 $1 \text{ дм} = 10 \text{ см}$
 $1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$
 $1 \text{ м} = 100 \text{ см}$

2. Накресли відрізок даної довжини.

11 см = 1 дм 1 см

12 см = 1 дм 2 см

3. Заповни пропуски.

$1 \text{ дм } 5 \text{ см} = \square \square \text{ см}$

$18 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

4. Виміряй відрізок. Запиши його довжину в сантиметрах. Накресли відрізок, довший на 2 сантиметри.

1. Обчисли.

Зменшуване	9	6	10
Від'ємник	5	4	6
Різниця			

2. Склади і розв'яжи задачу.

Було		Продали	Залишилося
 5 кг	і	2 кг	?
 7 кг			

3. Порівняй.

$1 \text{ м } \square 10 \text{ см}$

$2 \text{ м } \square 10 \text{ дм}$

$15 \text{ см } \square 1 \text{ дм}$

4. Знайди значення числових виразів.

$34 + 25 =$

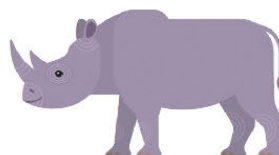
$46 - 20 =$

$17 + 25 =$

$80 - 31 =$

5. Що зайве?

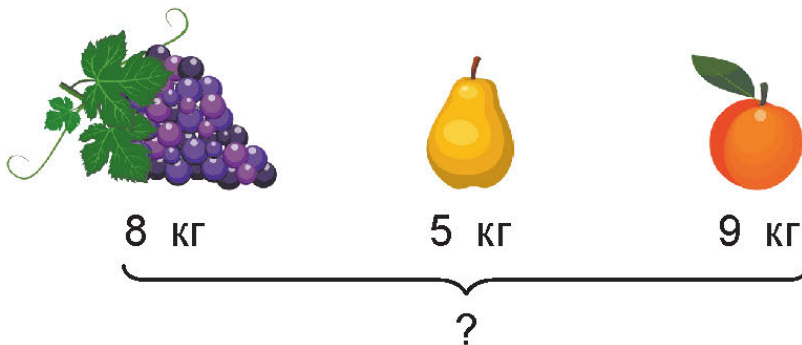

1. Обчисли. Склади відповідні вирази на віднімання чи додавання.

$$8 - 3 = \quad 7 + 3 = \quad 9 - 1 = \quad 8 + 2 = \quad 4 + 0 =$$

2. Накресли відрізок довжиною 1 дм 2 см.

3. У дитячий садок привезли 8 кг винограду, 5 кг груш і 9 кг персиків. Скільки всього фруктів привезли в дитячий садок?

4. Довжина першого відрізка на малюнку дорівнює 4 см. Другий відрізок довший за перший на 2 см. Знайди довжину другого відрізка.

5. Оленка знайшла в лісі 25 грибів, Павло — на 10 грибів більше. Скільки грибів знайшли діти разом?

6. Продовж речення.

Данилко стрибнув у висоту на 75 см, це —

Варіанти відповідей:

а) 7 м 5 дм;

в) 7 дм 5 см;

б) 75 мм;

г) 7 см 5 мм.

ЧАС: ТИЖДЕНЬ, ДОБА, МІСЯЦЬ, РІК

Година (год), хвилина (хв), секунда (с), доба, день, тиждень, місяць, рік — одиниці вимірювання часу.

Час вимірюють за допомогою:

секундоміра

годинника

календаря

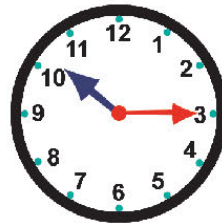
$$1 \text{ год} = 60 \text{ хв}$$

Циферблат годинника має 12 поділок.

1 поділка = 5 хв хвилинної стрілки
або 1 год годинної стрілки.

$$1 \text{ хв} = 60 \text{ с}$$

1. Котру годину показував годинник 60 хвилин тому?
Котру показуватиме за 60 хв?

2. Доповни записи за зразком.

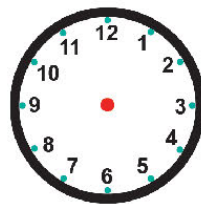
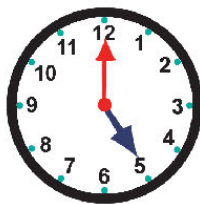
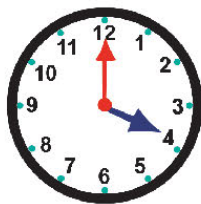
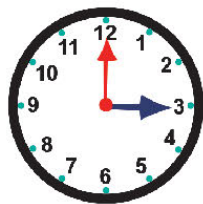
$$1 \text{ хв } 10 \text{ с} = 60 \text{ с} + 10 \text{ с} = 70 \text{ с}$$

$$1 \text{ хв } 30 \text{ с} = \boxed{} \boxed{} \text{ с}$$

$$1 \text{ хв } 15 \text{ с} = \boxed{} \boxed{} \text{ с}$$

$$1 \text{ хв } 5 \text{ с} = \boxed{} \boxed{} \text{ с}$$

3. Установи закономірність. Який час має показати останній у ряді годинник?

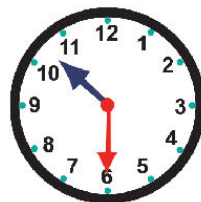
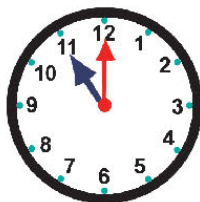
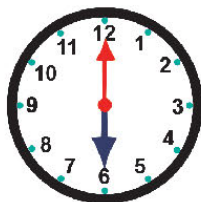
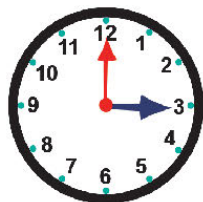
60 хвилин = 1 година
7 днів = 1 тиждень
12 місяців = 1 рік

24 години = 1 доба
4 тижні = 1 місяць
52 тижні = 1 рік

1. Покажи на годиннику:

1) 20 хв; 2) пів години; 3) 15 хв; 4) годину.

2. Який час показує кожний із годинників?

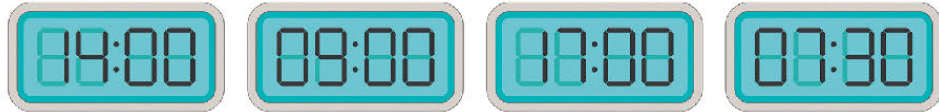
3. Михайлик прокинувся о 8-й годині ранку. Галинка прокинулася на 1 годину пізніше. О котрій годині прокинулася Галинка?

4. Розглянь таблицю. Напиши в зошиті час початку і закінчення уроків.

Заняття	Початок	Закінчення
Перебування у школі		

1. Які годинники показують час до полудня?

2. Обід у шкільній їдальні розпочався о 13.30. Сашко прийшов до їдальні о 13-й годині 45 хв. Він спізнився на обід чи прийшов раніше?

3. Визнач, скільки минуло годин. Усе відбувається протягом одного дня.

Від 10-ї ранку до 5-ї години вечора.

Від 12-ї години по полудні до 15-ї години.

Від 6-ї ранку до 16-ї години.

4. Запиши у хвилинах.

1 год = хв.

пів години = хв.

1 год і 10 хв = хв.

15 хв і 25 хв = хв.

1. Розглянь таблицю. Напиши в зошиті час початку і закінчення занять.

Заняття	Початок	Закінчення
Гра на музичному інструменті		
Заняття у спортивній секції		

Яке заняття більш тривале?

На скільки довше тривали заняття у спортивній секції, ніж заняття музикою?

2. За 30 хв після третьої години ночі буде 3 год 30 хв.
За 50 хв після третьої години ночі буде 3 год 50 хв.
Котра година буде за 60 хв після третьої години ночі?

3. Доповни записи.

1 год 15 хв = хв.

4 тижні = діб

2 тижні і 2 доби = діб

24 місяці = роки

4. Продовж речення.

До олімпіади з математики діти готувалися 4 тижні.
Це...

Час сну триває 12 годин. Це...

Канікули в школі розпочинаються за 7 діб. Це...

Мандрівники повернулися додому за 6 місяців. Це...

5. Визнач, скільки минуло годин.

Від 17-ї години до 21-ї години.

Від 8-ї години ранку одного дня до 8-ї години ранку наступного дня.

Повний оберт навколо своєї осі
наша планета робить за 24 години.

Цей час має назву «доба».

Добу умовно поділяють на чотири частини: ранок,
день, вечір і ніч.

Ніч — з 24.00 до 06.00.

Ранок — з 06.00 до 12.00.

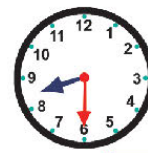
День — з 12.00 до 18.00.

Вечір — з 18.00 до 24.00.

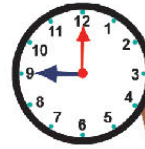
1. Визнач послідовність подій.

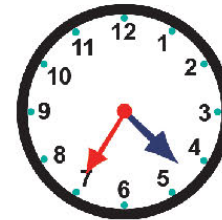
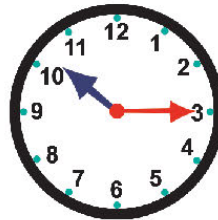
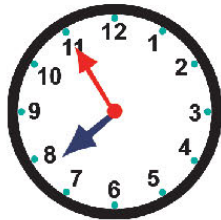

2. Котру годину показує кожен годинник?

3. Одиниці вимірювання часу.

60 секунд = 1 хвилина

52 тижні = 1 рік

60 хвилин = 1 година

365 (366) днів = 1 рік

24 години = 1 доба

століття = 100 років

7 діб = 1 тиждень

4. Обчисли.

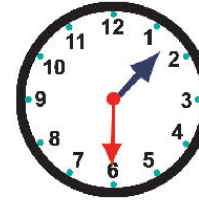
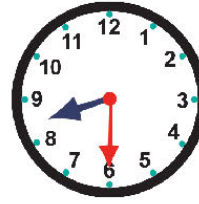
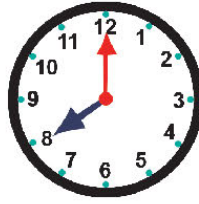
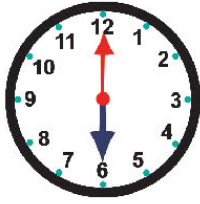
$$1 \text{ доба} + 10 \text{ год} = \boxed{} \boxed{} \text{ год}$$

$$1 \text{ доба} - 10 \text{ год} = \boxed{} \boxed{} \text{ год}$$

$$2 \text{ доби} + 4 \text{ год} = \boxed{} \boxed{} \text{ год}$$

$$2 \text{ доби} - 14 \text{ год} = \boxed{} \boxed{} \text{ год}$$

5. Котру годину показує кожний годинник? Запиши.

6. Як називається цей час доби? Назви потрібне слово.

Ми спимо вночі, а прокидаємося... —

Вечір закінчився, а ранок ще не настав... —

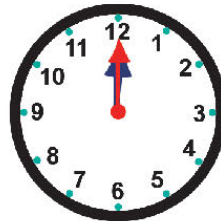
1. Відгадай дві загадки, відповідь поясни.

1) Що то за штука, що день і ніч
стука?

2) Не їсть, не п'є, а ходить і б'є.

2. Розглянь годинник. Як визначати час за годинником?

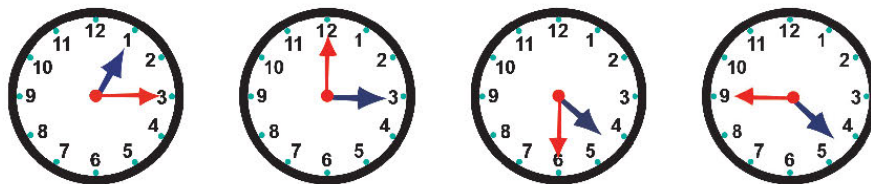
Час визначають за годинником.

На годиннику є 2 стрілки — велика (хвилинна),
маленька (годинна). Є ще тоненька
довга стрілка — секундна.

За 1 добу годинна стрілка робить два повних
оберти. Хвилинна стрілка робить повний оберт
за 1 годину, а секундна — за 1 хвилину.

Відлік часу починається з 12-ї (24) години ночі або
з 12-ї години дня. Обидві стрілки тоді показують 12.

3. Розглянь малюнки і скажи, котру годину показує кожен годинник, відповідь запиши.

Запиши час, який покаже кожний годинник за 20 хвилин.

4. Учень виконує домашнє завдання за 1 годину 20 хвилин. Скільки часу він витратить на домашнє завдання за 3 дні?

Місяць — визначений точний відрізок часу, що порівнюється до часу обертання Місяця навколо Землі.

Зимові місяці: грудень, січень, лютий.

Весняні місяці: березень, квітень, травень.

Літні місяці: червень, липень, серпень.

Осінні місяці: вересень, жовтень, листопад.

1. Вибери правильний варіант відповіді. Кожна пора року має:
а) 2 місяці б) 3 місяці в) 4 місяці г) 6 місяців
2. Що довше триває: 2 тижні чи 15 днів?
Що триває менше: 1 місяць чи 40 днів?
Рік має: а) 2 пори року; б) 4 пори року; в) 6 пір року; г) 12 пір року. Обери правильну відповідь.

3. Обчисли.

$$4 \text{ год} + 3 \text{ год} =$$

$$2 \text{ год} - 1 \text{ год} =$$

$$20 \text{ хв} + 30 \text{ хв} =$$

$$40 \text{ хв} - 18 \text{ хв} =$$

$$(13 \text{ год} + 12 \text{ год}) - 6 \text{ год} =$$

4. До зимових місяців належать...

- 1) березень, квітень, червень;
- 2) січень, квітень, травень;
- 3) червень, липень, серпень;
- 4) грудень, січень, лютий.

5. Яка пора року перед зимою? Вибери правильний варіант.

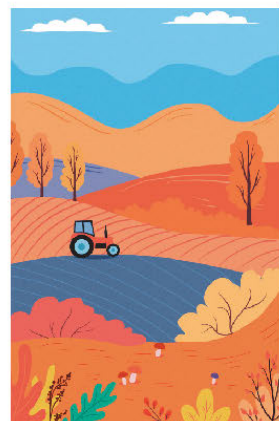
Літо

Весна

Осінь

6. Коли це буває? Назви пори року.

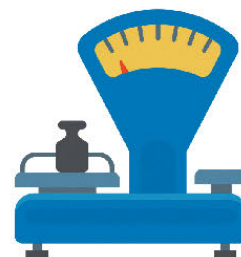
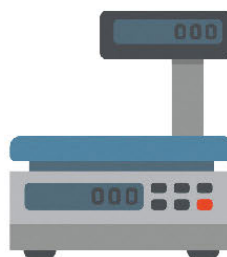

МІРИ МАСИ

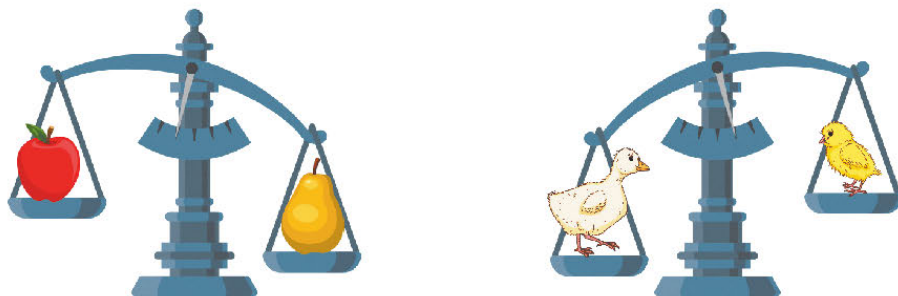

Терези і ваги — це інструменти для вимірювання маси.

Ваги бувають різні: чашкові, електронні, аптечні, механічні.

1. Розглянь малюнки. Чому на терезах одна шалька вище, а друга — нижче?

Легші предмети мають меншу масу, а важчі — більшу масу. Якщо шальки терезів урівноважені, отже, об'єкти на них мають однакову масу.

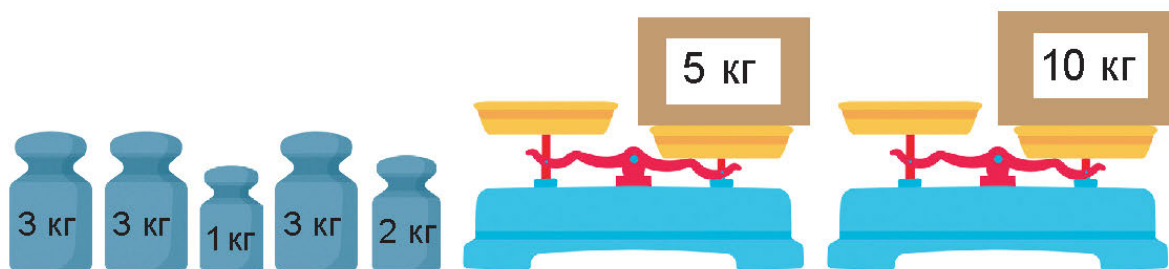
Маса — це величина. Її вимірюють у кілограмах. Слово «кілограм» скорочено позначають так: кг (без крапки).

Виміряти масу різних предметів можна за допомогою гир.

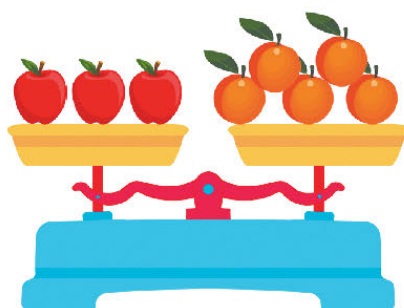

2. Як можна за допомогою гир масою 1 кг, 2 кг, 5 кг зважити 7 кг горіхів, 4 кг яблук?

3. Добери гирі, щоб перевірити вказану масу посилок. Запиши в зошит рівності.

4. Три яблука мають таку саму масу, як і п'ять персиків. Скільки треба яблук, щоб урівноважити 10 персиків?

Масу предметів, які легші від 1 кг, вимірюють у грамах. Один **грам** — це тисячна частина кілограма. **Центнер** — це сто кілограмів.

$$1000 \text{ г} = 1 \text{ кг}$$

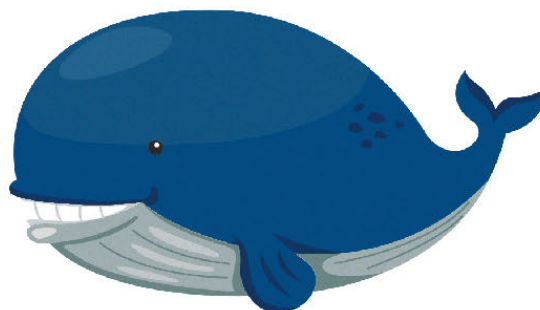
$$1 \text{ т} = 10 \text{ ц}$$

$$1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$$

$$1 \text{ т} = 1000 \text{ кг}$$

Тонна — найбільша одиниця маси.

Масу синього кита можна виміряти в тоннах.

1. Запиши в центнерах: 500 кг; 800 кг; 300 кг.
Запиши в кілограмах: 7 ц; 6 ц; 2 ц.

2. Заповни пропуски.

1 кг = г 1000 г = кг 100 кг = ц 1 т = ц

3. Порівняй.

5 кг 1 ц 100 кг 1 ц 1 т 10 ц 30 г 1 кг

4. На скільки кілограмів кавун важчий за капустину?

6 кг

3 кг

МІСТКІСТЬ. ЛІТР

Місткість різних тіл вимірюють у літрах.
Слово «літр» скорочено записують так:
л (без крапки).

Літр — це єдина міжнародна одиниця
вимірювання місткості, а місткість показує,
скільки літрів уміщується в посудину.

Різні посудини мають різний об'єм (місткість).

1 л

3 л

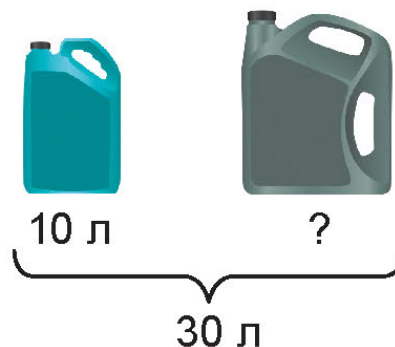
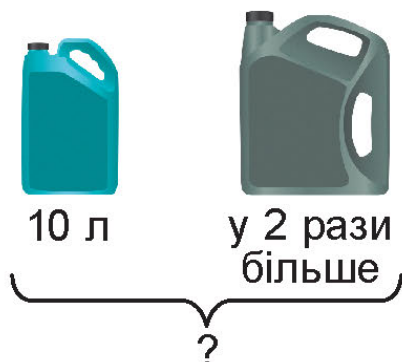

5 л

20 л

1. Склади і розв'яжи задачу за першим малюнком, а за другим малюнком склади обернену задачу до першої.

2. Трактор витрачає за 6 годин роботи 12 л пального. За скільки годин трактор витратить 16 літрів пального?
3. Порівняй.

3 л 5 л

15 л 21 л

34 л 100 л

1. Запиши вирази та обчисли їх.
На скільки 6 л більше за 3 л?
На скільки 3 л менше від 6 л?
На скільки 10 л більше за 8 л?
На скільки 8 л менше від 10 л?

2. Склади і розв'яжи задачі.

На скільки більше?

На скільки менше?

3 л

1 л

3 л

8 л

3. В одному чайнику 3 л води і у другому так само. Скільки літрів води у двох чайниках разом?

4. 1) У відрі було 6 л води. Відлили 4 л. Скільки літрів води залишилося у відрі?
 2) У відрі було 5 л води. Долили ще 3 л води. Скільки літрів води стало у відрі?

5. Порівняй.

20 кг 10 кг

5 кг 2 кг

2 м 13 дм

15 грн 45 коп

38 грн 42 грн

28 л 82 л

ПРОСТІ ТЕКСТОВІ АРИФМЕТИЧНІ ЗАДАЧІ НА ЗМЕНШЕННЯ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ НА КІЛЬКА ОДИНИЦЬ

Простою називають сюжетну задачу, для розв'язання якої необхідно виконати одну арифметичну дію.

1. Задача. У Івана було 12 олівців, 5 із них він віддав Василю. Скільки олівців залишилось у Івана?

Було	Віддав	Залишилося
 12	 5	?

Із задачі нам відомо: У Івана було 12 олівців, 5 із них він віддав Василю. Це умова задачі. Вона має числові дані.

Треба дізнатися: Скільки олівців залишилось у Івана? Це запитання задачі. Воно вказує на шукане число.

Розв'язання задачі: Щоб дізнатися, скільки олівців залишилося в Івана, потрібно від 12 олівців відняти 5 олівців, які він віддав Василю.

Обчислення: $12 - 5 = 7$ (олівців).

Відповідь: 7 олівців.

2. Марина в лісі спочатку знайшла 7 грибочків, а потім ще 4. Скільки грибочків знайшла Марина?

Умова задачі: Марина в лісі спочатку знайшла 7 грибочків, а потім ще 4.

Запитання: Скільки грибочків знайшла Марина?

Розв'язання задачі: Щоб дізнатися, скільки грибочків знайшла Марина, потрібно до 7 додати 4.

Обчислення: $7 + 4 = 11$ (грибочків).

Відповідь: 11 грибочків.

3. Розв'яжи задачу.

У Ганнусі було 10 гривень. Дівчинка купила морозиво за 5 гривень. Скільки решти вона отримала?

Було	Купила	Отримала решти
	 5 грн	?

4. Доповни рівності.

$57 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

$9 \text{ дм} = \square \square \text{ см}$

$6 \text{ дм} = \square \square \text{ см}$

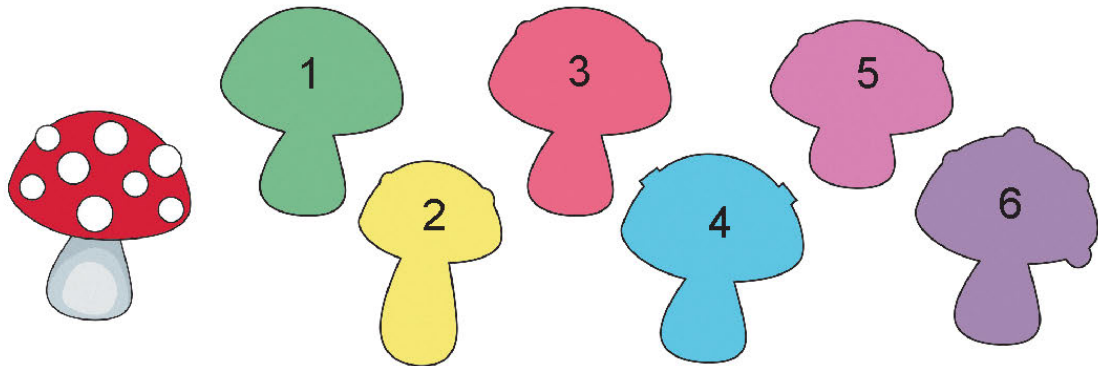
$22 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

$83 \text{ дм} = \square \text{ м } \square \text{ дм}$

$5 \text{ м} = \square \square \text{ дм}$

5. Під яким числом силует гриба-мухомора?

1. Розв'яжи задачу.

У саду росло 11 червоних жоржин, а жовтих — на 4 менше. Для букета зрізали 3 жовті жоржини. Скільки жовтих жоржин залишилося в саду?

2. Першого дня спортсмен пробіг 5 км, другого — 7. Скільки кілометрів він пробіг за два дні?

Варіанти відповідей: а) 40 км; б) 12 км; в) 21 км.

3. На майданчику гралося 13 дітей. Кілька дітей пішло обідати, на майданчику залишилось 8. Скільки дітей пішло обідати?

4. Порівняй іменовані числа.

$5 \text{ дм} \square 5 \text{ см}$

$41 \text{ см} \square 4 \text{ дм}$

$3 \text{ см} \square 3 \text{ м}$

5. Виконай дії з величинами.

$$57 \text{ см} - 52 \text{ см} + 4 \text{ см} =$$

$$14 \text{ дм} - 7 \text{ дм} + 7 \text{ дм} =$$

6. Що зайве?

ЗАДАЧІ НА ЗБІЛЬШЕННЯ ЧИСЛА НА КІЛЬКА ОДИНИЦЬ

1. Розв'яжи задачу.

Руда білочка зірвала 4 жолуді, а сіра білочка — на 2 жолуді більше, ніж руда. Скільки жолудів зірвала сіра білочка?

2. Накреси будь-яку ламану, що складається із 4 відрізків.

3. Склади і розв'яжи задачу.

Чебуреків	Хот-догів	Усього
 6	 ? на 7 більше	?

4. Розв'яжи задачу.

На першій полиці стояло 50 книжок, це на 11 книжок менше, ніж на другій. Скільки книжок стояло на другій полиці?

5. Обчисли вирази.

$48 + 12 =$

$90 - 6 =$

$60 - 9 =$

$22 + 8 =$

$55 + 5 =$

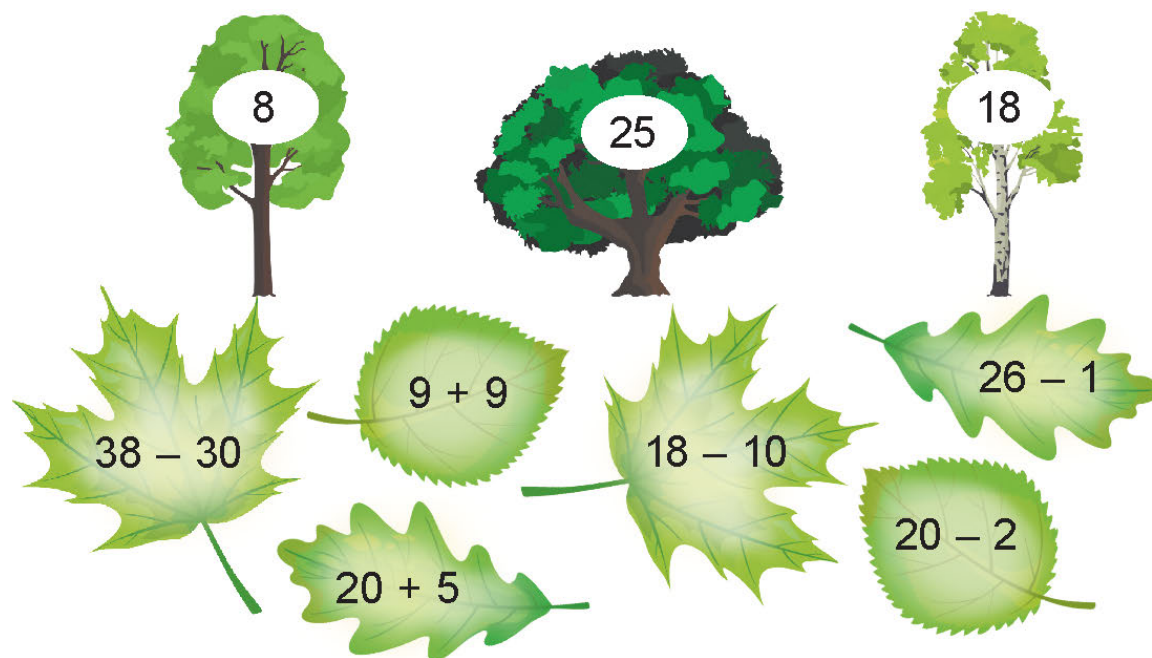
$30 - 8 =$

$85 - 7 =$

$51 + 9 =$

6. З якого дерева листочки?

1. Розв'яжи задачу.

Першого дня у касі продали 28 квітков, а другого — на 3 більше. Скільки квітков продали другого дня?

2. Накресли в зошиті два відрізки: перший — 6 см, а другий — на 3 см довший за перший.

3. Довжина поля — 30 м. Це на 15 м більше, ніж ширина поля. Яка ширина поля?

Варіанти відповідей: а) 40 м; б) 15 м; в) 35 м.

4. Скільки грошей у Марійки? У Надійки? У кого більше?

у Марійки	у Надійки
	

ЗАДАЧІ НА ЗМЕНШЕННЯ ЧИСЛА НА КІЛЬКА ОДИНИЦЬ

1. У перший ящик поклали 15 яблук, а в другий — на 3 менше, ніж у перший. Скільки яблук поклали у другий ящик?

2. Розв'яжи задачу.

На закладку Олег витратив 21 см стрічки, а на прапорці для човника — на 2 см менше, ніж на закладку. Скільки сантиметрів стрічки Олег витратив на прапорці для човника?

3. За малюнками склади вирази й обчисли.

Було Налили Залишилося

10 л

3 л

?

Було Налили Стало

7 л

3 л

?

4. Книжка коштує 5 грн, що на 2 грн більше, ніж блокнот. Скільки коштує блокнот?

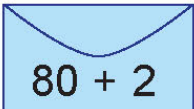
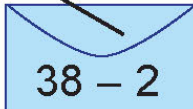
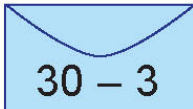
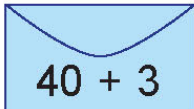
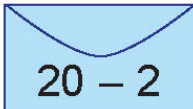
5. Знайди значення виразів у різні способи.

$$24 + 7 =$$

$$42 - 5 =$$

6. «Листоноша».

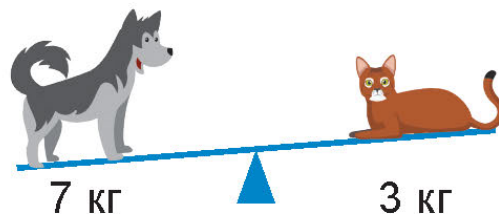
An arrow points from the house with the number 36 to the envelope with the expression $38 - 2$.

1. Розв'яжи задачу.

У відрі 8 л води. Чи вистачить цієї води, щоб наповнити три дволітрові банки?

2. Хто легший? На скільки кілограмів?

3. Висота сосни — 18 м, а ялина на 5 м нижча. Яка висота ялини?

4. Накресли три відрізки. Перший завдовжки 9 см, другий — на 5 см коротший від першого, а третій — на 4 см довший за другий.

План виконання:

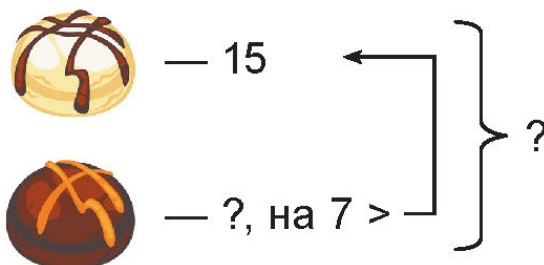
- 1) Яка довжина другого відрізка?
- 2) Яка довжина третього відрізка?

ЗАДАЧІ НА ДВІ ДІЇ

1. Розв'яжи задачу.

У цукерниці було 15 цукерок з молочного шоколаду, а з чорного — на 7 більше. Скільки всього цукерок було у цукерниці?

У короткому запису 2 невідомих, отже, задача має розв'язуватися у дві дії.

Розв'язання:

- 1) Скільки цукерок із чорного шоколаду було в цукерниці?

$15 + 7 = 22$ (ц.) — цукерок із чорного шоколаду було в цукерниці.

- 2) Скільки всього цукерок було в цукерниці?

$15 + 22 = 37$ (ц.) — цукерок з молочного та чорного шоколаду було в цукерниці.

Відповідь: 37 (ц.) – цукерок з молочного та чорного шоколаду було в цукерниці.

Розв'язання задачі можна записати таким чином:

$$(15 + 7) + 15 = 37 \text{ (ц.)}$$

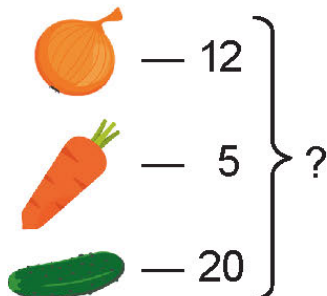
Дією в дужках відповідаємо на перше запитання, а другою дією — на запитання задачі.

2. У книжці 39 сторінок. Першого дня Володя прочитав 10 сторінок, другого — 20, третього — решту. Скільки сторінок прочитав Володя третього дня?

3. Обчисли письмово.

Від числа 58 відняти різницю чисел 27 і 14.

4. Склади і розв'яжи задачу за коротким записом.

5. Склади з виразів на множення по 2 вирази на ділення.

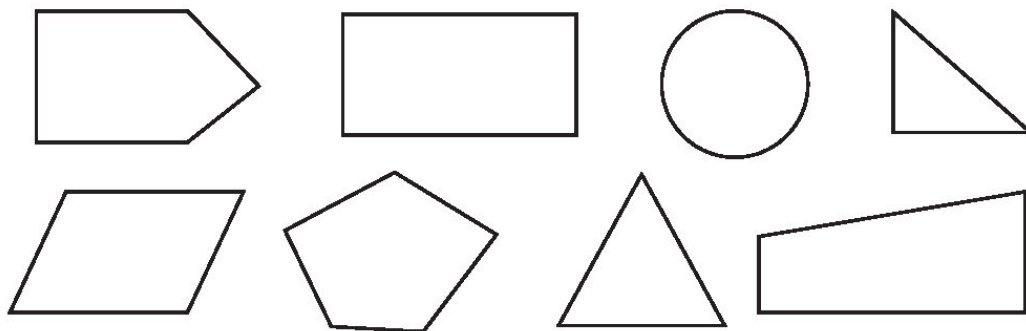
$$6 \cdot 2 = 12$$

$$5 \cdot 2 = 10$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

6. Назви геометричні фігури, в яких є прямі кути.

7. Працюючи в саду і на городі, учні зібрали 7 ящиків огірків, 12 ящиків помідорів і 9 ящиків груш. Чого більше зібрали учні — овочів чи фруктів? На скільки більше?

План розв'язання:

- 1) Скільки ящиків овочів зібрали учні?
- 2) На скільки ящиків більше зібрали овочів, ніж фруктів?

1. У першому автобусі на екскурсію поїхали 54 особи, а в другому автобусі на 14 осіб менше, ніж у першому. Скільки всього людей вирушило на екскурсію у двох автобусах?
2. Маса козеняти 12 кг, а ягняти — на 9 кг більша. Яка маса козеняти й ягняти разом?
3. Склади задачі за таблицею і розв'яжи їх.

	Ціна	Кількість	Вартість
	14 грн	2 кг	?
	18 грн	3 кг	?

4. Знайди значення числових виразів.

$$6 \cdot 2 + 5 \cdot 2 = \quad 18 : 2 + 14 : 2 =$$

$$7 \cdot 2 + 2 \cdot 2 = \quad 12 : 2 + 12 : 2 =$$

5. Накресли відрізок AB завдовжки 8 см.
6. Брат зробив 14 ялинкових прикрас, а сестра — на 2 більше. Скільки ялинкових прикрас зробили брат і сестра разом?

План розв'язання:

- 1) Скільки прикрас зробила сестра?
- 2) Скільки прикрас зробили брат і сестра разом?

1. Пасічник дід Панас розлив мед у два бідони. У перший бідон він налив 21 л меду, а в другий — на 15 літрів більше, ніж у перший. Скільки всього літрів меду викачав дід Панас?

2. Виконай ділення і перевір обчислення множенням.

$$16 : 2 = 8$$

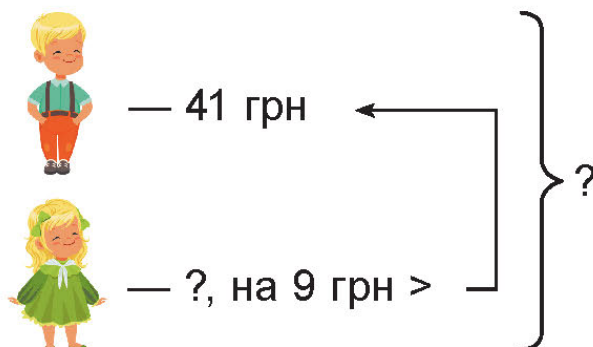
$$18 : 2 = 9$$

$$8 : 4 = 2$$

$$8 \cdot 2 = 16$$

$$2 \cdot 8 = 16$$

3. У Миколи 41 грн, що на 9 грн менше, ніж у Наталки. Чи вистачить у них грошей, щоб купити торт за 90 грн?

4. У 8 банок бабуся розклала 16 кг варення. Скільки банок потрібно, щоб розкласти 20 кг варення?

5. У магазині продається сік лише в літрових або дволітрових пакетах. Михайло купив два однакові пакети соку. Скільки літрів соку він міг купити?

Варіанти відповідей:

а) 2 л або 4 л;

б) 3 л;

в) 4 л;

г) 2 л.

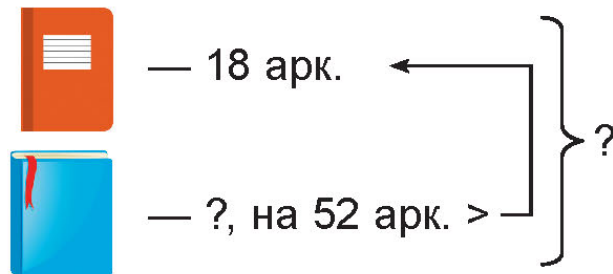

6. Яку відстань пододала черепаха?

1. За допомогою цифр від 0 до 9 та знаків дій запиши число 100.
2. З ділянки бабусі Юрка зібрали 38 кг кавунів, а з ділянки бабусі Андрійка зібрали у 2 рази менше. Скільки всього кілограмів кавунів виростало на двох ділянках?
3. Для виготовлення зошита потрібно 18 аркушів паперу, а для виготовлення підручника — на 52 аркуші паперу більше. Скільки аркушів паперу потрібно для виготовлення зошита і книжки разом?

4. Заєць важить 4 кг, а ведмідь 91 кг. На скільки кілограмів ведмідь важчий, ніж заєць?

5. Встав потрібні знаки так, щоб відповіді були правильні.

$27 \square 41 = 68$

$32 \square 8 = 24$

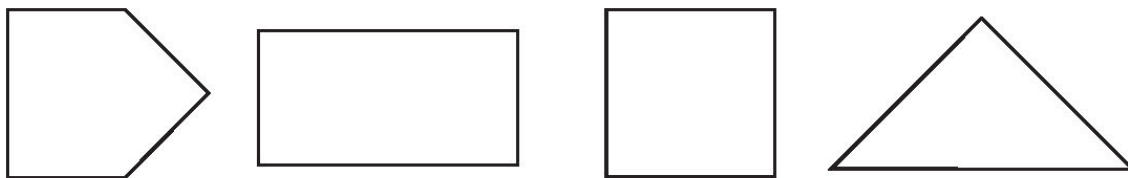
$18 \square 8 = 26$

$30 \square 6 = 24$

$12 \square 12 = 0$

$50 \square 9 = 59$

6. За допомогою косинця знайди прямі кути в геометричних фігурах.

1. Запиши в сантиметрах.

$$\begin{array}{llll} 3 \text{ дм } 6 \text{ см} = & 1 \text{ м} = & 8 \text{ дм } 9 \text{ см} = & 4 \text{ дм} = \\ 9 \text{ дм } 2 \text{ см} = & 10 \text{ дм} = & 7 \text{ дм} = & 9 \text{ дм } 1 \text{ см} = \end{array}$$

2. У хлопчика було 8 іграшкових вантажівок, а легковичків — на 5 менше. Скільки всього іграшкових автомобілів було у хлопчика? Розв'язання запиши у вигляді виразу.

3. Обчисли.

$$7 + 7 - 5 = \quad 19 - (8 - 4) = \quad 20 - 1 = \quad 10 + (11 - 9) =$$

4. Мурашка масою 2 грами тягне жука масою 8 грамів. У скільки разів більше маса жука, ніж маса мурашки? На скільки грамів маса жука більша за масу мурашки?

5. Ластівка з'їдає за добу стільки комах, скільки важить сама. За 1 день вона знищує 30 г комах. Яка маса ластівки?

6. В одній книжці 25 сторінок, а в другій — на 5 сторінок більше. Про що дізнаєшся, коли виконаєш такі дії?

- 1) $25 + 5$;
- 2) $25 + (25 + 5)$.

7. Покажи прямий кут. Накресли в зошиті.

1. Доповни записи.

$$35 \text{ см} - 3 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см} \quad 16 \text{ см} : 2 = \square \text{ см}$$

$$13 \text{ см} + 1 \text{ см} = \square \square \text{ см} \quad 3 \text{ дм } 6 \text{ см} + 2 \text{ дм} = \square \square \text{ см}$$

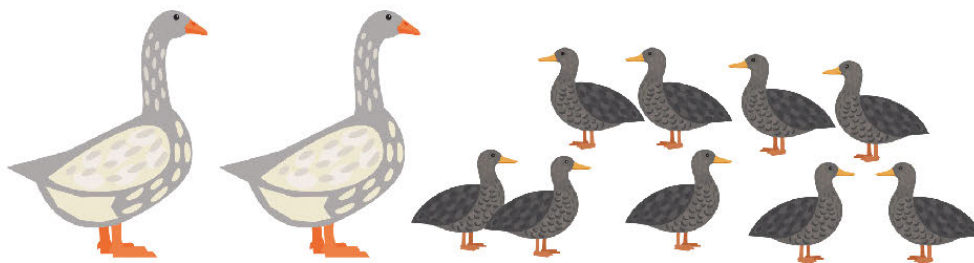
$$12 \text{ дм} : 2 = \square \text{ дм} \quad 1 \text{ м} - 5 \text{ дм} = \square \text{ дм}$$

2. Накресли прямокутник зі сторонами 8 см і 2 см.

3. Кожне число: 7, 8, 3, 5, 9, 1 збільш у 2 рази;

Кожне число: 12, 35, 73, 81, 26 збільш на 19.

4. На подвір'ї було 2 гуски, а качок — на 7 більше.
Скільки всього птахів було на подвір'ї?

5. Доповни задачу і розв'яжи її.

У Оленки було 4 ляльки, а у Марійки ляльок.
Скільки всього ляльок було у дівчаток?

6. Збільш на 10.

10, 20, 40, 60, 70, 90.

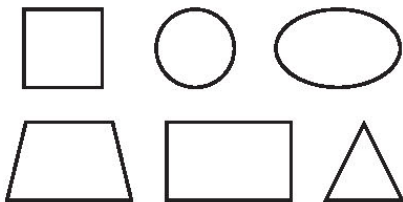

1. За два дні в магазині продали 12 м'ячів. Першого дня продали 3 м'ячі. Скільки м'ячів продали другого дня?
2. Запиши вирази й обчисли їх.
Суму чисел 8 і 5 зменшити на 3.
Різницю чисел 12 і 7 збільшити на 9.
Різницю чисел 11 і 8 збільшити на 4.
Число 39 зменшити на суму чисел 23 і 7.
3. Накресли один відрізок завдовжки 10 см, а другий — на 3 см довший за перший. Довжину першого і другого відрізка запиши спочатку у сантиметрах, а потім — у дециметрах і сантиметрах.
4. Бабуся спекла 17 пиріжків з повидлом, а з капустою — на 3 менше, ніж з повидлом. Скільки всього пиріжків спекла бабуся?
5. Склади задачу за скороченим записом і розв'яжи її.

$$\left. \begin{array}{l} \text{I} - 30 \\ \text{II} - 20 \\ \text{III} - ? \end{array} \right\} 90$$

6. Розглянь геометричні фігури. Відшукай їх на малюнку.

1. Галинка розклала 16 кубиків порівну у 2 ряди. Скільки кубиків у кожному ряді?
2. Запиши вирази і обчисли їх.

Числа	Знайти результат
5 і 9	суму чисел зменш на 7
23 і 4	різницю чисел зменш на 5
2 і 3	добуток чисел збільш на 10
18 і 2	частку чисел збільш на 6

3. Накресли два відрізки. Перший завдовжки 12 см, а другий — на 7 см коротший.
4. У двох коробках лежали цукерки. В одній коробці було 16 цукерок, у другій — стільки ж. Діти з'їли 12 цукерок. Скільки всього цукерок залишилося у двох коробках?

Було	З'їли	Залишилося
 16 стільки ж	12	?

5. Доповни записи.

$$5 \text{ дм } 8 \text{ см} = \boxed{} \boxed{} \text{ см} \quad 70 \text{ см} = \boxed{} \text{ дм}$$

$$2 \text{ дм } 5 \text{ см} = \boxed{} \boxed{} \text{ см} \quad 6 \text{ дм} = \boxed{} \boxed{} \text{ см}$$

1. На одній ділянці посадили 40 кущів чорної смородини і 20 кущів червоної, на другій — 36 кущів чорної смородини. На скільки менше кущів смородини посадили на другій ділянці, ніж на першій?

2. Знайди значення числових виразів.

$$\begin{array}{cccc} 54 + 3 = & 72 - 30 = & 45 + 20 + 2 = & 67 - (25 + 2) = \\ 49 - 8 = & 67 + 25 = & 77 - 5 - 40 = & 28 + (49 - 7) = \end{array}$$

3. Сума трьох чисел дорівнює 45. Перше число 13, друге 7. Яке третє число?

4. Доповни записи.

$$\boxed{} - 70 = 5 \quad \boxed{} + 6 = 50 \quad 40 - \boxed{} = 7$$

5. У бідоні 40 л молока. Продали 9 л молока, 8 л розлили у пляшки, а решту відправили в дитячий садок. Скільки літрів молока одержав дитячий садок?

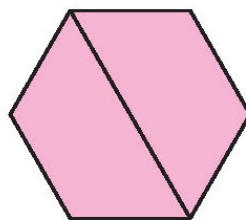
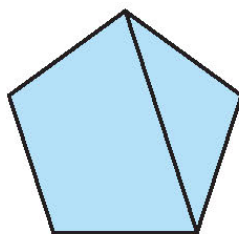
6. Склади задачі за короткими записами. Розв'яжи їх.

Було – 40
Поїхало – ?
Залишилося – 15

Було – ?
Витратили – 20 грн
Залишилося – 55 грн

7. У п'ятикутнику і шестикутнику з'єднали відрізком вершини. На які дві фігури поділили п'ятикутник? А шестикутник?

1. Накресли відрізок завдовжки 1 дм 1 см.

2. Запиши у дециметрах і сантиметрах.

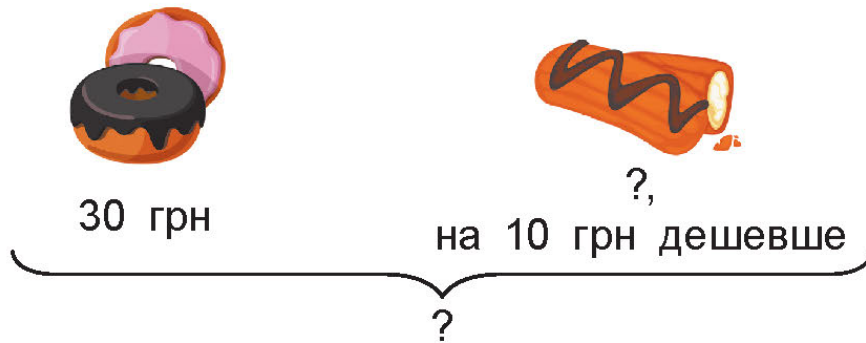
$$50 \text{ см} = \quad 66 \text{ см} = \quad 11 \text{ см} = \quad 38 \text{ см} = \quad 100 \text{ см} =$$

3. Розв'яжи задачу.

На обід у шкільній їдальні витратили 5 кг цибулі, 7 кг моркви, а картоплі стільки, скільки цибулі і моркви разом. Скільки кілограмів картоплі витратили?

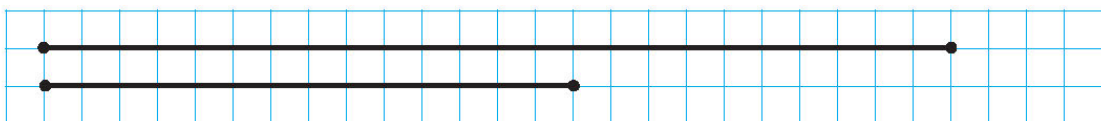
4. Склади і розв'яжи задачу.

5. У Олега було 10 рибок, у зоомагазині хлопчик купив ще 5 рибок, а потім ще 7. Скільки рибок стало в Олега?

Було	Купив	Стало
 10	 (5 + 7)	?

6. Вимірйай довжину відрізків. Накресли в зошиті та запиши довжину в дециметрах, сантиметрах.

7. Сума трьох чисел — 19. Перше число 7, друге 9. На скільки третє число менше за перше?

План розв'язання:

- 1) Чому дорівнює сума першого і другого чисел?
- 2) Чому дорівнює третє число?
- 3) На скільки третє число менше за перше?

1. Склади і розв'яжи задачу.

Зібрали	Законсервували	Залишилось
 15 кг	?, на 2 кг менше	?

2. Розв'яжи задачу.

З городньої ділянки зібрали 50 ящиків помідорів. У магазин відправили 9 ящиків, а 8 — у їдальню. Скільки ящиків помідорів залишилося?

3. Розглянь календар і скажи:

Скільки пір року має рік? Які?

Скільки місяців має кожна пора року? Назви їх.

Назви місяці, які мають 31 день, 30 днів.

Скільки тижнів в одному місяці?

4. Сума трьох чисел — 82. Перше число 35, друге — 13. Знайди третє число.

5. Порівняй іменовані числа.

7 дм 17 см

52 см 4 дм

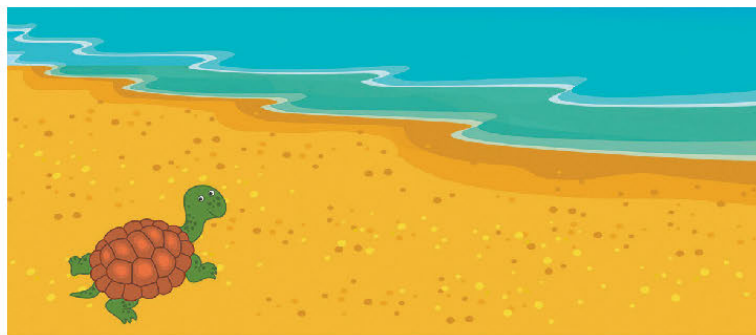
7 см 9 м

2 дм 2 см

6 дм 6 м

5 мм 4 см

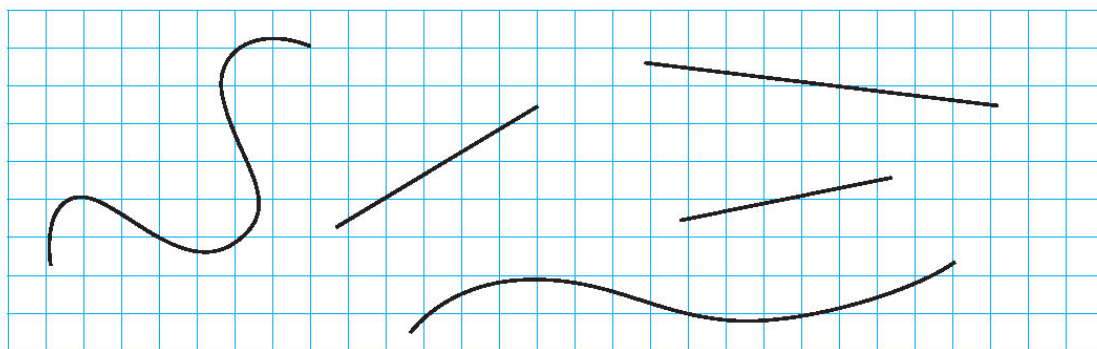
6. Накресли в зошиті будь-яку ламану, що складається із 3-х відрізків.
7. Черепаці треба пройти до моря 97 м. Вона пройшла 42 м і вирішила перепочити. Скільки метрів їй залишилося пройти до моря?

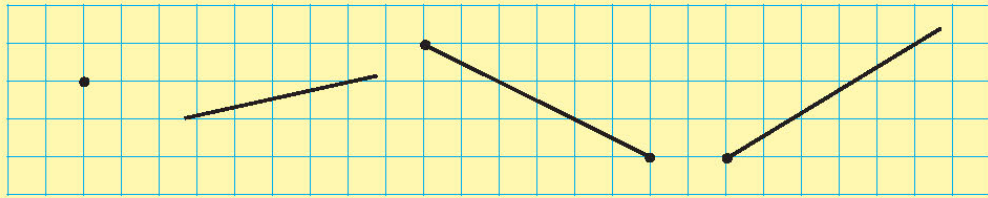
ВІДРІЗКИ

1. Назви всі зображені лінії.

прямі лінії
криві лінії
точка

Точка

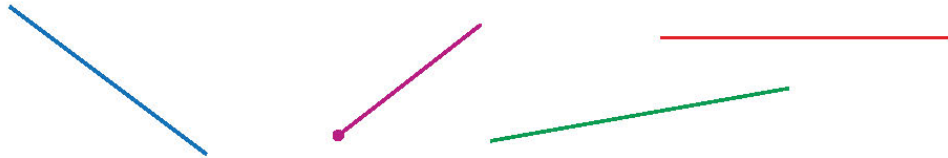
Пряма

Відрізок

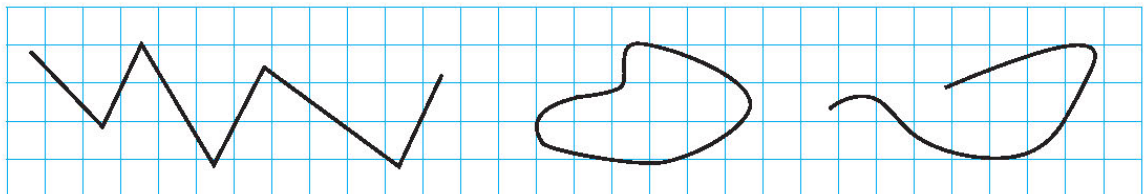
Промінь

Дві точки, з'єднані частиною прямої, називають **відрізком**. Частина прямої, яка обмежена однією точкою, — це **промінь**.

2. Знайди зайву фігуру. Поясни.

3. Розглянь лінії. Які ще є види ліній?

ламана лінія

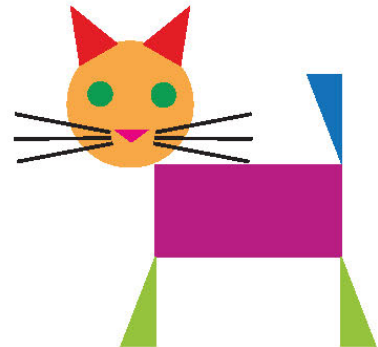
замкнена лінія

незамкнена лінія

4. Накресли один відрізок завдовжки 5 см, а другий на 2 см довший.

5. З яких геометричних фігур складається цей малюнок? Знайди на ньому 6 трикутників.

1. До годівнички спочатку прилетіло 28 горобчиків, а потім кілька синичок — на 7 більше, ніж горобчиків. Скільки синичок прилетіло до годівнички?

28

на 7 більше

2. Порівняй.

$7 \square 4$

$16 \square 25$

$36 \square 36$

$18 + 30 \square 50$

$100 \square 99 + 1$

$57 \square 29 + 6$

3. Збільш відрізок на 3 см. Накресли.

4. Перевір відповіді. Обчисли правильно.

$40 + 52 = 72$

$30 + 19 = 49$

$94 - 24 = 66$

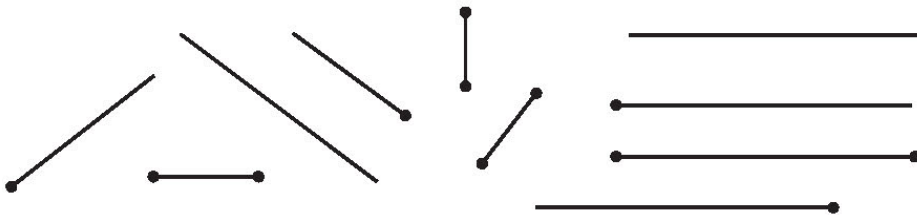
$94 - 24 = 70$

$67 - 9 = 31$

$36 + 36 = 70$

5. У бочці було 25 відер води. На поливання дерев витратили 10 відер, а потім у бочку долили 6 відер води. Скільки відер води стало в бочці?

6. Розбий геометричні фігури на три групи: прямі, промені, відрізки.

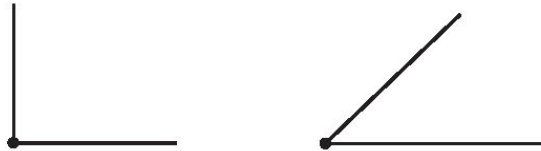

7. Накресли відрізок завдовжки 8 см.

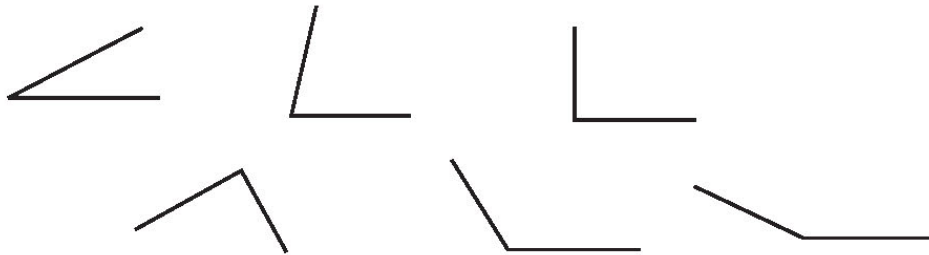
КУТИ

Кут — геометрична фігура, він має **вершину** і **сторони**.
Сторони кута — промені, що виходять з однієї точки, у них спільний початок — вершина кута.

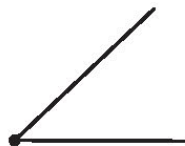
Це кути.

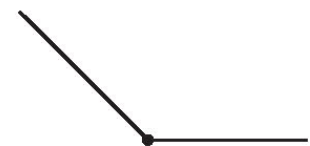
Кути утворюються двома променями.

Прямий кут

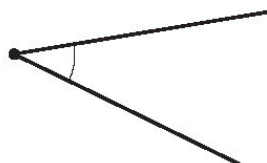

Гострий кут

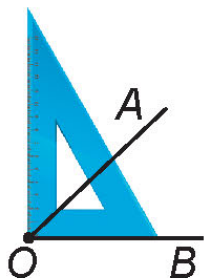
Тупий кут

1. Накресли прямий кут.
2. Знайди кути. Які ще фігури зображені на малюнку?

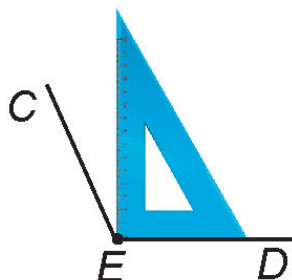
Кут, який менше прямого кута, називається **гострим**.

$\angle AOB$ — гострий кут

Кут, більший прямого кута, називається **тупим**.

$\angle CED$ — тупий кут

1. За допомогою косинця визнач вид кута.

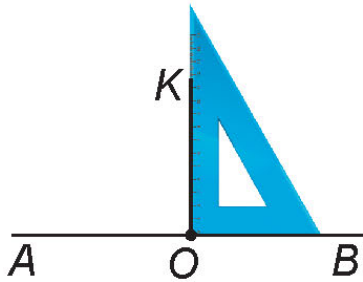

2. Накресли відрізки завдовжки 7 см і 4 см. Порівняй.

3. Знади зайве. Поясни свій вибір.

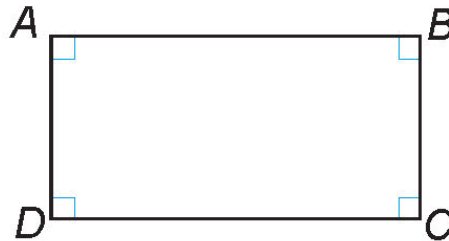

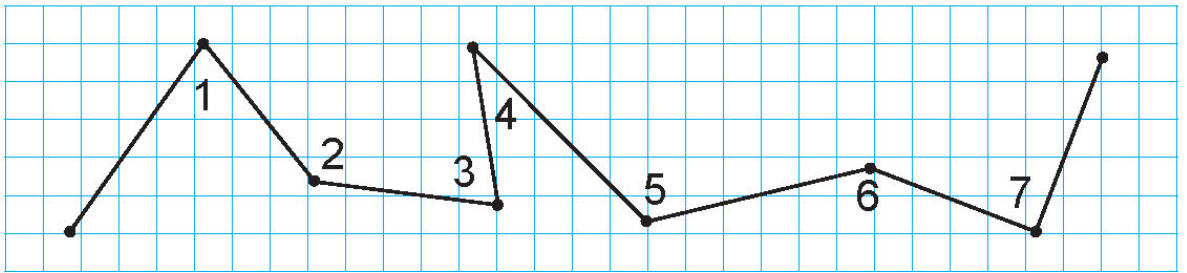
$\angle AOK$ і $\angle BOK$ — прямі кути.

У прямокутника всі кути прямі.

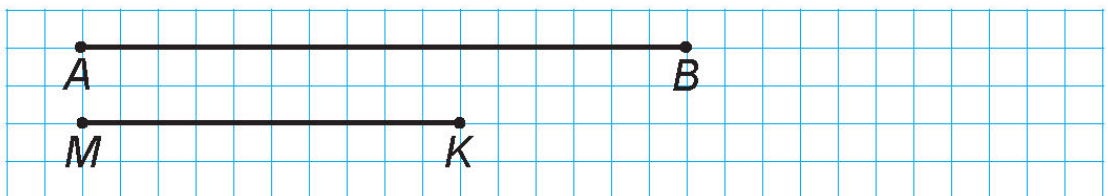

1. Користуючись косинцем, визнач види кутів 3; 5; 7.

2. Накреси відрізок завдовжки 11 см. Запиши довжину в дециметрах і сантиметрах.

3. Дано відрізки: $AB = 8$ см; $MK = 5$ см. Побудуй відрізок ST , довжина якого дорівнює сумі довжин відрізків AB і MK .

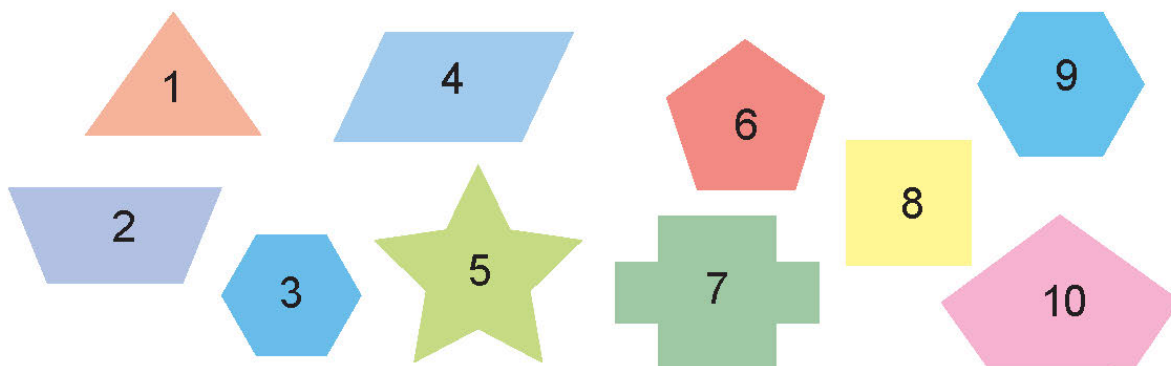
ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ. МНОГОКУТНИКИ

Замкнену ламану без перетинів називають **многокутником**.

Найменше число сторін многокутника — 3.

Вершини і відрізки ламаної, яка утворює многокутник, відповідно називають **вершинами** і **сторонами** многокутника.

Це многокутники.

Скільки сторін у многокутника під № 8?

Скільки вершин у многокутників під № 2 і № 6?

Скільки кутів у многокутника під № 4?

1. Знайди многокутники, назви їх.

2. У третьому класі 20 учнів. За кожною партою сидять по 2 учні. Скільки парт потрібно?

3. У другому і третьому класах — 36 учнів. У третьому класі — 20 учнів. Скільки учнів у другому класі?

4. Обчисли вирази і випиши в зошит ті, що мають відповідь 12.

$9 + 3 =$

$70 - 60 + 2 =$

$18 - (3 + 6) =$

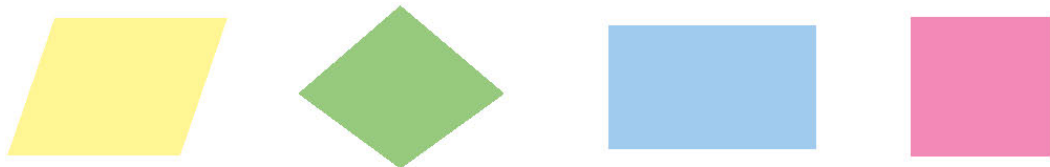
$45 - 41 =$

$9 + 1 + 2 =$

$49 - (7 + 8) =$

1. Як називаються фігури, зображені на малюнку?

Це — чотирикутники.

Прямокутник — це чотирикутник, у якого протилежні сторони рівні.

Квадрат — це чотирикутник, у якого всі сторони рівні.

Прямокутник

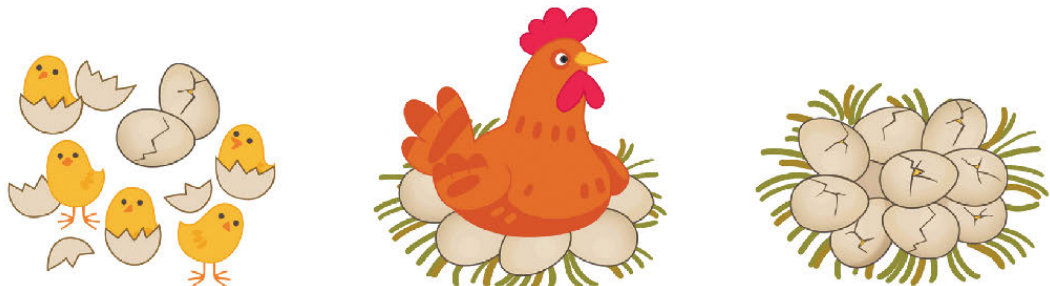

Квадрат

2. Накресли відрізки: $AB = 5$ см, а OC — на 3 см довший.

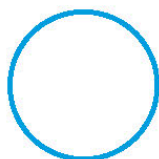
3. Знайди послідовність подій.

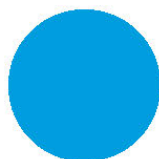
КРУГ І КОЛО

Круг — пласка фігура, що має **площу**.
Коло — це замкнена лінія Вона має **довжину**.
Відрізок, що сполучає будь-яку точку кола з його центром, називається **радіусом** кола.
Радіус кола позначається латинською буквою r .

Коло

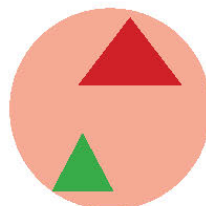
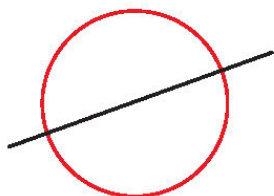

Круг

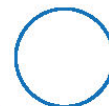
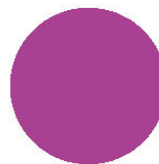
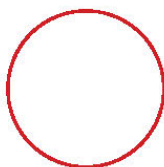

Радіус

1. Скільки точок перетину має пряма з колом? Покажи їх. Які фігури лежать у крузі, поза кругом?

2. Скільки кіл зображено на малюнку? Скільки кругів?

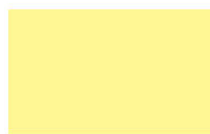
3. Перевір, чи правильно підписані геометричні фігури.

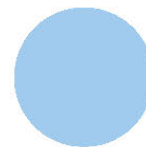
трикутник

коло

квадрат

прямокутник

ПОВТОРЕННЯ

1. Обчисли.

$24 + 35 =$

$39 - 5 =$

$62 + 20 =$

$100 - 1 =$

$36 + 33 =$

$37 - 30 =$

2. Обчисли.

$\square\square - 13 = 25$

$\square\square - 42 = 2$

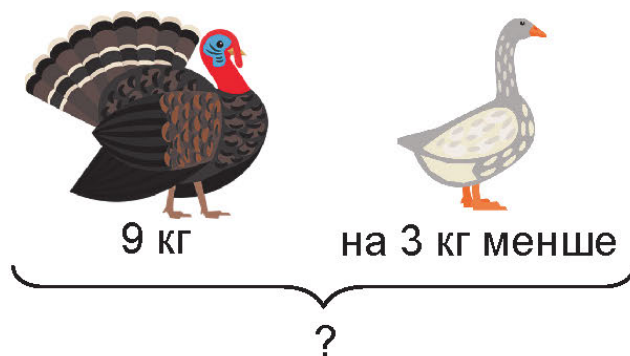
$\square\square - 14 = 32$

$60 - \square\square = 20$

$97 - \square\square = 7$

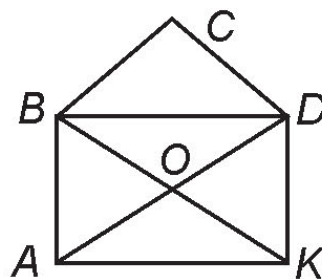
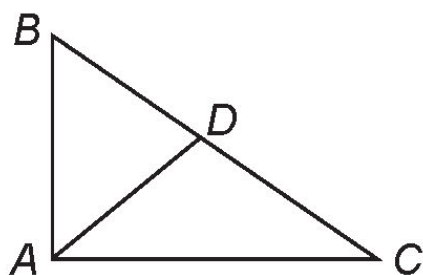
$70 - \square\square = 40$

3. Маса індика 9 кг, а гуски — на 3 кг менша. Яка маса індика і гуски разом?

4. Білочка принесла шишки та горішки, всього 4 плоди. Горішків було більше, ніж шишок. Скільки шишок і скільки горішків принесла білочка?

5. Скільки в кожній геометричній фігурі трикутників? Назви їх.

ЗМІСТ

Нумерація в межах 100	3
Додавання та віднімання в межах 100 без переходу через розряд	10
Письмове додавання з переходом через розряд	28
Письмове віднімання без переходу і з переходом через розряд	31
Перевірка додавання	37
Перевірка віднімання	38
Множення і ділення	40
Таблиця множення числа 2	44
Ділення	49
Таблиця ділення на 2	51
Парні й непарні числа	55
Іменовані числа	63
Міри довжини	67
Час: тиждень, доба, місяць, рік	70
Міри маси	77
Місткість. Літр	80
Прості текстові арифметичні задачі на зменшення та збільшення на кілька одиниць	82
Задачі на збільшення числа на кілька одиниць	85
Задачі на зменшення числа на кілька одиниць	87
Задачі на дві дії	89
Відрізки	101
Кути	104
Геометричні фігури. Многокутники	107
Круг і коло	109
Повторення	110

Відомості про користування підручником

№ з/п	Прізвище та ім'я учня/учениці	Навчальний рік	Стан підручника	
			на початку року	у кінці року
1				
2				
3				
4				
5				

Навчальне видання

ПРОХОРЕНКО Леся Іванівна
ФЕСЕНКО Віра Григорівна
СОКОЛОВА Ганна Борисівна

«МАТЕМАТИКА»

**Підручник для осіб з особливими освітніми потребами
(F 70)
4 клас**

*Схвалено
для використання в освітньому процесі*

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Провідний редактор Ю. Єрмоменко
Редактор О. Ольховська
Художнє оформлення В. Труфена

Підписано до друку 06.07.2021 р. Формат 84х108/16.
Папір офсетний. Гарнітура Букварна. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 11,76. Обл.-вид. арк. 12,20.
Наклад 10 694 пр. Зам. № 7707-2021

ТОВ Видавництво «Ранок»,
вул. Кібальчича, 27, к. 135, Харків, 61071
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5215 від 22.09.2016.
Адреса редакції: вул. Космічна, 21а, Харків, 61165.
E-mail: office@ranok.com.ua.
Тел. (057) 719-48-65, тел./факс (057) 719-58-67.

Підручник надруковано на папері українського виробництва

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»,
пров. Сімферопольський, 6, Харків, 61052.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5340 від 15.05.2017.
Тел. +38 (057) 712-20-00. E-mail: sale@triada.kharkov.ua

Одиниці міри часу

60 секунд = 1 хвилина 52 тижні = 1 рік
60 хвилин = 1 година 365 (366) днів = 1 рік
24 години = 1 доба століття = 100 років
7 діб = 1 тиждень

Рік містить 4 пори року: зима, весна, літо, осінь.

Зимові місяці	Весняні місяці	Літні місяці	Осінні місяці
Грудень — 31 день	Березень — 31 день	Червень — 30 днів	Вересень — 30 днів
Січень — 31 день	Квітень — 30 днів	Липень — 31 день	Жовтень — 31 день
Лютий — 28–29 днів	Травень — 31 день	Серпень — 31 день	Листопад — 30 днів

Літр — це єдина міжнародна одиниця вимірювання місткості, а місткість показує, скільки літрів уміщується в посудину.

Одиниці міри маси

Масу предметів, які легші від 1 кг, вимірюють у **грамах**.

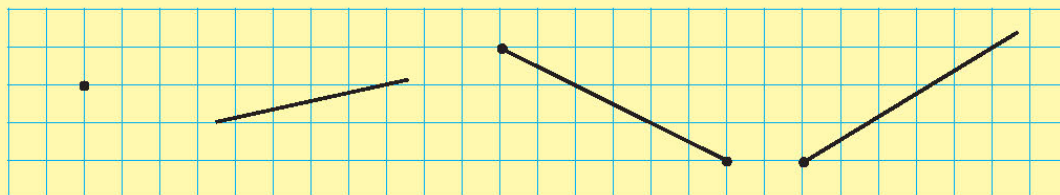
1000 г = 1 кг 1 т = 10 ц
1 ц = 100 кг 1 т = 1000 кг

Тонна — найбільша одиниця маси.

Одиниці міри довжини

1 м = 100 см 1 м = 10 дм
1 дм = 10 см 1 см = 10 мм

Дві точки, з'єднані частиною прямої, — це **відрізок**.
Частина прямої, яка обмежена однією точкою, —
це **промінь**.

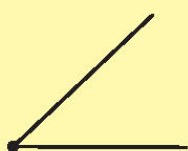
Точка

Пряма

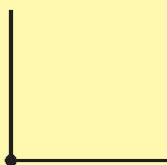
Відрізок

Промінь

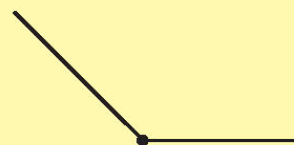
Кут — геометрична фігура, він має **вершину** і **сторони**.
Сторони кута — промені, що виходять з однієї точки,
у них спільний початок — вершина кута.

Гострий кут

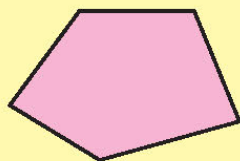

Прямий кут

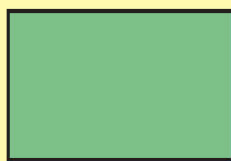

Тупий кут

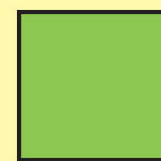
Замкнену ламану без перетинів називають **многокутником**. Вершини і відрізки ламаної, яка утворює многокутник відповідно називають **вершинами** і **сторонами** многокутника.

многокутник

прямокутник

квадрат

Чотирикутник, у якого всі кути прямі, називається **прямокутником**. Протилежні сторони прямокутника рівні. **Квадрат** — це прямокутник, у якого всі сторони рівні.

МАТЕМАТИКА

4
КЛАС

Навчальний матеріал підручника:

- відповідає програмі та спрямований на всебічний розвиток учнів;
- має в основі особистісно зорієнтований підхід до вивчення математики з урахуванням різного рівня мотивації до навчання;
- передбачає застосування прийомів дослідницької діяльності (практичних завдань, відкритих проблемних запитань тощо);
- розрахований на різні види роботи: індивідуальну, у парах, у групах, під керівництвом учителя та самостійну;
- сприяє активізації процесів мислення та пізнання.

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

ISBN 978-617-09-7258-3

